Ибранийларға

«Ибранийларға йезилған мәктип» •••• Худаниң Оғли пәриштиләрдин үстүндур

1 Худа бурунқи заманларда ата-бовиларға
пәйғәмбәрләр арқилиқ түркүм-түркүм бойичә вә
нурғун йоллар билән сөз қилған болуп,□ 2 мошу
ахирқи күнләрдә болса бизгә Оғли арқилиқ сөзлиди.
У Оғлини пүткүл мәвҗудатниң мирасхори қилип
бекәткән, Униң арқилиқ каинатларни яратқан.□ ■
3 У Худаниң шан-шәривидин парлиған нур, Униң
әйнийитиниң ипадисидур, У қудрәтлик сөз-
калами билән пүткүл каинаттики мәвҗудатни өз
орнида турғузуватқан болуп, У гуналарни тазилаш
хизмитини ада қилғандин кейин, әрштики шану-
шәвкәт егисиниң оң йенида олтарди.□ ■ 4 Шуниңдәк,

□ **1:1 «түркүм-түркүм бойичә»** — яки «нурғун қетим» яки «нурғун ипадиләр билән». □ **1:2 «мошу ахирқи күнләрдә болса»** — «ахирқи күнләр» Инҗил бойичә «ахирқи заманлар», Әйсаниң дунияға келиши билән башланған. Мошу йәрдә бу ибарә «мошу күнләрниң ахирида» (йәни, пәйғәмбәрләр инсанларға сөз йәткүзгән күнләрниң ахирида) дегән сөзләр билән ипадилиниду. **«Оғли арқилиқ»** — грек тилида «Оғул арқилиқ». **«У Оғлини пүткүл мәвҗудатниң мирасхори қилип бекәткән, Униң арқилиқ каинатларни яратқан»** — мошу йәрдә «Оғли» дегән грек илида пәқәт «Оғул» билән ипадилиниду. ■ **1:2** Яр. 1:3; Зәб. 32:6; Мат. 21:38; Юһ. 1:3; Әф. 3:9; Кол. 1:16. □ **1:3 «У гуналарни тазилаш хизмитини ада қилғандин кейин»** — көп кона кәчүрүлмиләрдә «У ялғуз өзи гуналарни тазилаш хизмитини ада қилғандин кейин» дейилиду. ■ **1:3** 2Кор. 4:4; Фил. 2:6; Кол. 1:15.

У пәриштиләрдин көп үстүн нам-мәртивигә мирас болуп, улардин шунчә жүксәк турди.□
5 Чүнки Худа *муқәддәс язмиларда* пәриштиләрниң қайсисиға: «Сән Мениң Оғлумдурсән, бүгүн Мән Сени туғдурдум», вә йәнә: «Мән Униңға Ата болимән, Уму Маңа Оғул болиду» дегән еди?□ ■
6 Униң үстигә, У Өзиниң тунҗисини йәр йүзигә әвәткәндә, «Барлиқ пәриштиләр Униңға сәҗдә қилсун» дегән.□ ■
7 У пәриштиләр тоғрилиқ: —
«У пәриштилирини шамаллар,
Хизмәткарлирини от ялқуни қилиду», дегән еди;□ ■

□ **1:4 «У (Оғул) пәриштиләрдин көп үстүн нам-мәртивигә мирас болуп, улардин шунчә жүксәк турди»** — төвәндики 5-айәттә У алған нам-мәртивиниң «Оғул» екәнлиги көрүниду. □ **1:5 «Сән Мениң Оғлумдурсән, бүгүн Мән Сени туғдурдум»... «Мән Униңға Ата болимән, Уму Маңа Оғул болиду»** — биринчи бешарәт Әйсаниң Мәрийәмдин атисиз туғулушини көрситиду, «Зәб.» 2:7дин елинған; иккинчи бешарәт «2Сам.» 7:14, «1Тар.» 17:13дин елинған. ■ **1:5** 2Сам. 7:14; 1Тар. 17:13, 22:10; Зәб. 2:7; Рос. 13:33; Ибр. 5:5. □ **1:6 «У Өзиниң тунҗисини йәр йүзигә әвәткәндә...»** — грек тилида мошу йәрдики «тунҗи» адәттә «тунҗа туғулған бала»ни көрситиду. Сөзниң толуқ мәнаси «Зәб.» 88:26дә вә «Кол.» 1:16-17-айәттә көрүлиду; демәк, Мәсиһ: (1) пүтүн aләм ичидә әң жуқури орунда туриду; (2) аләмдин бурун болған; (3) бәлким аләмгә охшаш «яритилған» әмәс, бәлки әсли Худа Атиси билән биллә мәвҗут болған. Йәнә бир тәрәптин, «Худаниң тунҗиси» дегән сөз Мәсиһдин кейин (вә Униң арқилиқ) Худаниң көп башқа оғул пәрзәнтлири болидиғанлиғини көрситиду (2:10ни көрүң). **«йәр йүзигә әвәткәндә»** — грек тилида «йәр йүзигә елип башлиғанда...». **«Барлиқ пәриштиләр Униңға сәҗдә қилсун»** — «Қан.» 32:43 вә «Зәб.» 96:7ни көрүң. «Луқа» 2:13-14 вә «Зәб.» 131:7-9ниму көрүң. ■ **1:6** Зәб. 96:7; Қан. 32:43; Луқа 2:8-14
□ **1:7 «У пәриштилирини шамаллар, хизмәткарлирини от ялқуни қилиду»** — «Зәб.» 103:4. Грек тилида «шамал» вә «роһ» охшаш бир сөз билән ипадилиниду. ■ **1:7** Зәб. 103:4

8 лекин Оғли һәққидә болса Униңға мундақ дегән: —
«Сениң тәхтиң, и Худа, әбәдил-әбәтликтур;
Сениң падишалиғиңдики шаһанә һасаң адаләтниң һасисидур.□ ■
9 Сән һәққанийәтни сөйүп, рәзилликкә нәпрәтлинип кәлгәнсән;
Шуңа Худа, йәни Сениң Худайиң Сени һәмраһлириңдин үстүн қилип шатлиқ мейи билән мәсиһ қилди».□ ■
10 Худа Оғлиға йәнә мундақ дегән: —

«Сән, и Рәб, һәммидин бурун зиминниң улини салдиң,
Асманларни болса қоллириң ясиғандур;□ ■
11 Улар йоқ болуп кетиду,
Лекин Сән мәңгү турисән;
Уларниң һәммиси кийимдәк конирап кетиду;■
12 Сән уларни тон кәби йөгәп қойисән,
Шунда улар кийим-кечәк йәңгүшләнгәндәк йәңгүшлиниду.
Бирақ Сән мәңгү өзгәрмигүчидурсән,

□ **1:8 «лекин Оғли һәққидә болса униңға мундақ дегән»** — «Оғли» грек тилида «Оғул». **«Сениң тәхтиң, и Худа...»** — оқурмәнгә шу еникки, бу сөзләр Падишаһниң Өзигә ейтилиду. ■ **1:8** Зәб. 44:7
□ **1:9 «... Сән һәққанийәтни сөйүп, рәзилликкә нәпрәтлинип кәлгәнсән; шуңа Худа, йәни Сениң Худайиң Сени һәмраһлириңдин үстүн қилип шатлиқ мейи билән мәсиһ қилди»** — (8-9-айәт) «Зәб.» 44:7-8. «Мәсиһ қилиш» яки «мәсиһлимәк» тоғрилиқ «Зәбур» 2-күйдики изаһатларни вә «Тәбирләр»ни көрүң. ■ **1:9** Зәб. 44:7, 8
□ **1:10 «Сән, и Рәб, һәммидин бурун зиминниң улини салдиң, асманларни болса қоллириң ясиғандур...»** — Худа бу айәттә Өз Оғлини «Рәб» дәп, Униң Өзи билән бир екәнлигини, Яратқучиму екәнлигини көрситиду. «Кол.» 1:15-17-айәтләргә қаралсун. ■ **1:10** Зәб. 101:26-28 ■ **1:11** Йәш. 51:6; 2Пет. 3:7,10.

Жиллириңниң тамами йоқтур».□ ■

13 Йәнә, У қайсибир пәриштигә: —
«Мән Сениң дүшмәнлириңни тәхтипәриң қилмиғичә,
Мениң оң йенимда олтирисән» — дегән еди?□ ■
14 Шундақ екән, пәриштиләрниң һәммиси пәқәт
нижатқа мираслиқ қилидиғанлар үчүн хизмәт
қилишқа *Худа тәрипидин* әвәтилгән хизмәтчи роһлар
әмәсму?□

2

Нижатқа сәл қаримаслиқ

1 Бу сәвәптин, аллиқандақ йол билән *һәқиқий
йолдин* тейилип кәтмәслигимиз үчүн, аңлиған
һәқиқәтләргә техиму етивар қилишимиз лазим.
2 Чүнки пәриштиләр арқилиқ йәткүзүлгән сөз-
каламниң турақлиқ екәнлиги испатланған һәмдә
униңға һәр бир бойсунмаслиқ вә итаәтсизлик қилиш

□ **1:12 «... Сән уларни тон кәби йөгәп қойисән, шунда улар кийим-кечәк йәңгүшләнгәндәк йәңгүшлиниду. Бирақ Сән мәңгү өзгәрмигүчидурсән, жиллириңниң тамами йоқтур»** — (10-12-айәт) «Зәб.» 101:26-28. Худа йәнә Өз Оғлиниң мәңгүлүк Худалиқ тәбиитини көрситиду. ■ **1:12** Зәб. 101:26-28 □ **1:13 «Мән Сениң дүшмәнлириңни тәхтипәриң қилмиғичә, Мениң оң йенимда олтирисән»** — «Зәб.» 109:2. ■ **1:13** Зәб. 109:1; Рос. 2:34; 1Кор. 15:25; Әф. 1:20; Ибр. 10:12. □ **1:14 «Шундақ екән, пәриштиләрниң һәммиси пәқәт нижатқа мираслиқ қилидиғанлар үчүн хизмәт қилишқа (Худа тәрипидин) әвәтилгән хизмәтчи роһлар әмәсму?»** — демисәкму 1-бап, 4-14-айәтләрниң мәхсити, Оғулниң һәммә пәриштиләрдин көп үстүнлүгини көрситиш үчүндур.

тегишлик жазаға тартилидиған йәрдә,□ ■ 3 шунчә
улуқ қутқузуш-нижатқа етивар бәрмисәк, биз
қандақму *жазадин* қечип қутулалаймиз?! Чүнки бу
нижатниң хәвири дәсләптә Рәб арқилиқ уқтурулған,
һәм униң һәқлиғини беваситә аңлиғанларму бизгә
тәстиқлиған;■ 4 униң үстигә Худа бешарәтлик
аламәтләр, карамәтләр вә һәр хил қудрәтлик
мөҗизиләр арқилиқ, шундақла Өз ирадиси бойичә
Муқәддәс Роһниң ата қилған илтипатлири билән тәң
униңға гувалиқ бәргән.■

Инсанларни шан-шәрәп йолиға башлиғучи Нижаткар — «Зәбур» 8-күй тоғрилиқ

5 Биз дәватқан кәлгүси дунияни Худа
пәриштиләрниң башқурушиға өткүзүп бәргини йоқ;
6 бәлки бу һәқтә *муқәддәс язмиларниң* бир йеридә
бирәйлән мундақ гувалиқ бәргәндур: —
«*И Худа*, инсан дегән немиди,
Сән уни сеғинидикәнсән?
Адәм балиси немиди,
Сән униң йениға келип йоқлайдикәнсән?■
7 Чүнки Сән униң орнини пәриштиләрниңкидин
азғинә төвән бекиткәнсән,
Сән униңға шан-шәрәп вә шөһрәтләрни таж қилип
кийдүрдүңсән;

□ **2:2** **«пәриштиләр арқилиқ йәткүзүлгән сөз-калам»** — Муса пәйғәмбәргә йәткүзүлгән Тәврат қанунини көрситиду. ■ **2:2** Яр. 19:17,26; Қан. 27:26; Рос. 7:53; Гал. 3:19. ■ **2:3** Мат. 4:17; Мар. 1:14; Ибр. 12:25. ■ **2:4** Мар. 16:20; Рос. 14:3; 19:11. ■ **2:6** Зәб. 8:5

Уни қолуң ясиғанларни идарə қилишқа тиклидиң;□ ■

8 Сəн барлиқ мəвжудатларни униң пути астида бойсундурғансəн».

Əнди «барлиқ мəвжудатларни униң пути астида бойсундурғансəн» дегини, һеч қандақ нəрсə униңға бойсунмаслиққа қалдурулмиған, дегəнликтур.

Бирақ, һазирчə мəвжудатларниң һəммисиниңла униңға бойсунғанлиғини техи көрмəйватимиз.■
9 Лекин биз үчүн пəриштилəрдин «азғинə вақит төвəн қилинған», өлүм азаплирини тартқанлиғи үчүн һазир шан-шəрəп вə һөрмəт тажи кийдүрүлгəн Əйсани көргүчи болдуқ; чүнки У Худаниң меһри-шəпқити билəн һəммəйлəн үчүн өлүмниң тəмини тетиди.■

10 Чүнки пүткүл мəвжудатлар Өзи үчүнму һəм Өзи арқилиқму мəвжут болуп туруватқан Худаға нисбəтəн, нурғун оғулларни шан-шəрəпкə башлиғанда, уларниң нижатиниң йол башлиғучисини азап-оқубəтлəр арқилиқ камалəткə

□ **2:7 «Сəн униң орнини пəриштилəрниңкидин азғинə төвəн бекиткəнсəн,...»** — яки «Сəн униң орнини пəриштилəрниңкидин азрақ вақитла төвəн бекиткəнсəн,...». **«уни қолуң ясиғанларни идарə қилишқа тиклидиң»** — бəзи кона көчүрмилəрдə мошу сөзлəр тепилмайду. ■ **2:7** Зəб. 8:6-7 ■ **2:8** Зəб. 8:9; Мат. 28:18; 1Кор. 15:27; Əф. 1:22. ■ **2:9** Зəб. 8:6; Рос. 2:33; Фил. 2:7, 8.

йәткүзүшкә лайиқ кәлди.□
11 Чүнки пак-муқәддәс Қилғучи билән пак-
муқәддәс қилинғанларниң һәммиси дәрвәқә охшаш
Бирисидин кәлгәндур; шуниң билән У уларни
«қериндаш» дейиштин номус қилмайду. □ ■
12 Худди У *Худаға (муқәддәс язмиларда йезилғандәк)*:
«Намиңни қериндашлиримға җакалаймән,
Җамаәт ичидә Сени нахшиларда күйләймән»
дегән.□ ■

13 У йәнә: «Мән саңа тайинимән» вә «Қараңлар, мана
Мән бу йәрдә Худа Маңа ата қилған пәрзәнтләр билән
биллә» дегән.□ ■
14 Пәрзәнтләр болса әт билән қандин тәнлик

□ **2:10 «Худаға нисбәтән, нурғун оғулларни шан-шәрәпкә башлиғанда...»** —Инҗилда «Худаниң оғул пәрзәнтлири» дайим әр һәм қиз-аял етиқатчиларни өз ичигә алиду. **«Чүнки пүткүл мәвҗудатлар Өзи үчүнму һәм Өзи арқилиқму мәвҗут болуп туруватқан Худаға нисбәтән, нурғун оғулларни шан-шәрәпкә башлиғанда, уларниң ниҗатиниң йол башлиғучисини азап-оқубәтләр арқилиқ камаләткә йәткүзүшкә лайиқ кәлди»** — бу муһим вә сирлиқ айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә йәнә тохтилимиз. □ **2:11 «Чүнки пак-муқәддәс Қилғучи билән пак-муқәддәс қилинғанларниң һәммиси дәрвәқә охшаш Бирисидин кәлгәндур; шуниң билән У уларни «қериндаш» дейиштин номус қилмайду»** — мошу айәттики «пак қилғучи» Әйса Мәсиһни, «пак қилинғанлар» У қутқузғанларни, «Бирисидин кәлгән» ХудаАтидин кәлгәнни көрситиду, әлвәттә. Әйса Мәсиһ Өзи қутқузғанларни «қериндашлирим» дәп атайду. ■ **2:11** Рос. 17:26. □ **2:12 «Намиңни қериндашлиримға җакалаймән, җамаәт ичидә сени нахшиларда күйләймән»** — «Зәб.» 21:23 («Зәб.» 17:50, 39:10ниму көрүң). ■ **2:12** Зәб. 21:23; 17:50, 39:10 □ **2:13 «Мән саңа тайинимән» ... «Қараңлар, мана Мән бу йәрдә Худа Маңа ата қилған пәрзәнтләр билән биллә»** — Тәврат, «Йәш.» 8:17-18. «У» — Мәсиһни көрситиду. У Йәшая пәйғәмбәр арқилиқ иштин алдин-ала бешарәт бәргән. ■ **2:13** Йәш. 8:17,18.

болғачқа, Оғулму *шу пәрзәнтләрниңкигә* охшашла
әт вә қандин тәнлик болди. Бундақ қилиштики
мәхсәт, У өлүм арқилиқ өлүм һоқуқини тутқан
Иблисниң күчини бекар қилип, □ ■ 15 өмүр бойи
өлүм қорқунучидин қуллуққа тутулғанларниң
һәммисини азатлиққа чиқириш үчүн еди. ■
16 Чүнки У дәрвәқә пәриштиләргә әмәс, бәлки
Ибраһимниң әвлатлириға тутишиду; □ 17 Шуниң
үчүн, У Худаға аит ишларда рәһимдил вә садиқ баш
каһин болуши үчүн, хәлиқниң гуналириниң кәчүрүм
қурбанлиғини берәлиши үчүн, У һәр җәһәттин
қериндашлириға охшаш қилиниши керәк еди. ■
18 Чүнки Өзи синақларни Өз бешидин кәчүрүп,
азап-оқубәт чәккән болғачқа, У синақларға дуч
кәлгәнләргиму ярдәм берәләйду.■

3

Оғул Муса пәйғәмбәрдин үстүн

□ **2:14 «... У өлүм арқилиқ өлүм һоқуқини тутқан Иблисниң күчини бекар қилип...»** — «өлүм һоқуқини тутқан Иблис» — гәрчә Шәйтан инсанларни беваситә һалак қилалмисиму, бирақ инсанларни гуна қилишқа аздуруш арқилиқ мәңгүлүк өлүмгә елип бариду. Аздурушниң ақивити гуна, гунаниң ақивити болса мәңгүлүк өлүмдур. ■ **2:14** Йәш. 25:8; Һош. 13:14; Юһ. 1:14; 1Кор. 15:54; Фил. 2:7; 2Тим. 1:10. ■ **2:15** Рим. 8:15. □ **2:16 «Чүнки У дәрвәқә пәриштиләргә әмәс, бәлки Ибраһимниң әвлатлириға тутишиду»** — Тәврат «Йәш.» 41:7-9ни көрүң. «Ибраһимниң әвлатлириға тутишиду» — грек тилида бу сөз (1) Мәсиһниң (Ибраһимға охшаш, етиқат қилған) инсанларни ярдәм қоли билән тутуп қутқузидиғанлиғи; (2) уларни қутқузуш үчүн Мәсиһниң улар билән зич мунасивәттә болуп, Өзиму «әт вә қандин болған бир тән»дә болушини көрситиду. ■ **2:17** Фил. 2:7; Ибр. 4:15. ■ **2:18** Ибр. 4:15,16.

1 Шундақ екән, әй муқәддәс қериндашлар, әрштин
болған чақириққа ортақ несип болғанлар, өзимиз
етирап қилған Расул вә Баш Қаһин, йәни Әйсаға
көңүл қоюп қараңлар.■ 2 Худди Муса *пәйғәмбәр*
Худаниң пүтүн аилисидә хизмәт қилғанда Худаға
садиқ болғандәк, уму өзини тайинлап хизмәткә
Қойғучиға садиқ болди.□ ■ 3 Лекин өйни бәрпа
қилғучи өзи бәрпа қилған өйдинму артуқ шөһрәткә
сазавәр болғинидәк, Уму Мусадин артуқ шан-
шәрәпкә лайиқтур. 4 Чүнки һәммә өйниң бәрпа
қилғучиси бардур; лекин пүтүн мәвҗудатниң бәрпа
қилғучиси болса Худадур.■ 5 Муса болса хизмәткар
салаһийити билән Худаниң пүтүн аилисидә
садиқлиқ билән кейинки ашкарилинидиған ишларға
гувалиқ бериш хизмитини қилған.□ ■ 6 Лекин
Мәсиһ болса Худаниң аилисигә Оғул салаһийити
билән һөкүм сүриду; вә әгәр биз җасаритимиз вә
үмүтүмиздин болған иптихарлиқни ахирғичә чиң
тутсақ, дәрвәқә Худаниң әшу аилисигә тәвә болған
болимиз.■

■ **3:1** Ибр. 4:14; 6:20; 8:1; 9:11. □ **3:2** **«Муса пәйғәмбәр Худаниң пүтүн аилисидә хизмәт қилғанда Худаға садиқ болғандәк...»** — «Худаниң... аилиси» сөзмусөз тәрҗимиси «Худаниң ... өйи» болуп, Муса пәйғәмбәр заманида бу сөз арқилиқ Исраил хәлқи көздә тутулған еди. Әйса кәлгәндин кейин пүтүн етиқатчилар җамаити көздә тутулидиған болған. ■ **3:2** Чөл. 12:7. ■ **3:4** 2Кор. 5:17,18; Әф. 2:10. □ **3:5** **«Муса болса хизмәткар салаһийити билән Худаниң пүтүн аилисидә садиқлиқ билән кейинки ашкарилинидиған ишларға гувалиқ бериш хизмитини қилған»** — Муса пәйғәмбәрниң (Худаниң аилиси ичидә болған) хизмити көп җәһәтләрдә Мәсиһ арқилиқ болидиған ниҗатни алдин-ала көрситишни өз ичигә алған. «Чөл.» 12:7ни көрүң. ■ **3:5** Қан. 18:15,18. ■ **3:6** Рим. 5:2; 1Кор. 3:16; 6:19; 2Кор. 6:16; 1Пет. 2:5.

Зәбур, 95-күй — Етиқатсизлиқ һәққидә агаһландуруш

7 Шуңа, *муқәддәс язмиларда* Муқәддәс Роһниң дегинидәк,
Бүгүн, әгәр силәр *Худаниң* авазини аңлисаңлар,■
8 Әйни чағларда Уни ғәзәпләндүрүп, чөл-баяванда Уни синиған күнидикидәк,
Жүригиңларни қаттиқ қилмаңлар!■
9 Мана шу йәрдә ата-бовилириңлар Мени синиди, испатлиди һәм Мениң қилғанлиримни қириқ жил көрүп кәлгән еди.
10 Мән шу дәвирдин бизар болуп: —
«Булар көңлидә дайим адашқанлар,
Мениң йоллиримни һеч билип йәтмигән.
11 Шуңа Мән ғәзәплинип қәсәм ичип: —
«Улар Мениң арамлиғимға қәтъий кирмәйду» дедим».□ ■
12 Әнди қериндашлар, һеч қайсиңларда яман
нийәтлик вә етиқатсиз қәлб болмисун, шундақла
униң мәңгү һаят Худадин йүз өрүмәслигигә
көңүл бөлүңлар; 13 пәқәт «бүгүн»ла болидикән,
һеч қайсиңлар гунаниң аздурушлири билән
көңлүңларниң қаттиқлашмаслиғи үчүн һәр күни

■ **3:7** Зәб. 94:7; Ибр. 4:7. ■ **3:8** Мис. 17:2. □ **3:11** **«Шуңа Мән ғәзәплинип қәсәм ичип: — «Улар Мениң арамлиғимға қәтъий кирмәйду» дедим»** — «Зәб.» 94:7-11. «Мениң арамлиғим» — биринчидин Худа Исраилларға вәдә бәргән Қанаан (Пәләстин) зиминини көрситиду. Мисирдин чиқип чөл-баяванда қириқ жил сәрсан болуп жүргән бир әвлат Исраиллар итаәтсизлик қилип у зиминға кирмигән. Иккинчидин, шундақла әң муһими, «арамлиқ» болса, пәқәт зиминни әмәс, бәлки Худаниң панаһи, йетәкчилиги һәм шәпқити астида яшашни өз ичигә алиду (4-бапниму көрүң). ■ **3:11** Чөл. 14:21-23; Қан. 1:34; Зәб. 94:7-11.

бир-бириңларни җекиләңлар.□
14 Дәсләптики хатирҗәмлигимизни ахирғичә чиң тутсақла, дәрвәқә Мәсиһ билән шерик болған болимиз.
15 Жуқирида ейтилғинидәк: —
«Бүгүн, әгәр силәр *Худаниң* авазини аңлисаңлар,
Әйни чағларда *Уни* ғәзәпләндүргән күнидикидәк,
Жүригиңларни қаттиқ қилмаңлар!»■

16 (Әнди Униң авазини аңлап туруп, Уни ғәзәпләндүргәнләр кимләр еди? Муса пәйғәмбәрниң йетәкчилигидә Мисирдин *қутулуп* чиққан әшу *Исраилларниң* һәммиси әмәсму? 17 У қириқ жил
кимләргә ғәзәпләнди? Йәнила шу гуна өткүзүп, жиқилип җәсәтлири чөлдә қалғанларға әмәсму?
□ ■ 18 Шундақла У кимләргә Өз арамлиғимға қәтъий кирмәйсиләр дәп қәсәм қилди? Өзигә итаәт қилмиғанларни әмәсму? ■ 19 Шуңа булардин
көрүвалалаймизки, уларниң *арамлиққа* кирмәслиги етиқатсизлиғи түпәйлидин еди).

4

Худаниң арамлиғи һәққидики вәдә

□ **3:13 «пәқәт «бүгүн»ла болидикән, һеч қайсиңлар гунаниң аздурушлири билән көңлүңларниң қаттиқлашмаслиғи үчүн һәр күни бир-бириңларни җекиләңлар»** — бу айәттики «бүгүн» жуқурида нәқил кәлтүрүлгән «Зәбур» 95-күйдики сөз, әлвәттә. ■ **3:15** Ибр. 3:7. □ **3:17 «У қириқ жил кимләргә ғәзәпләнди? Йәнила шу гуна өткүзүп, жиқилип җәсәтлири чөлдә қалғанларға әмәсму?»** — «Чөл.» 14:29, 32ни көрүң. ■ **3:17** Чөл. 14:36; Зәб. 105:26; 1Кор. 10:10; Йәһ. 5. ■ **3:18** Қан. 1:34.

1 Әнди Униң арамлиғиға кирип бәһримән болуш
тоғрисидики вәдиси *бизгә* қалдурулғандин
кейин, араңлардики бирәрсиниңму униң
несивисидин чүшүп қелишидин қорқунучта
еһтият қилайли. 2 Чүнки хуш хәвәр худди
чөлдики Исраилларға аңлитилғандәк бизләргиму
аңлитилди. Лекин уларниң аңлиғанлири етиқат
билән жуғурулмиғанлиқтин, сөз-каламниң уларға
һеч қандақ пайдиси болмиған еди.□ 3 Чүнки
бу арамлиққа киргәнләр болса — етиқат қилған
бизләрмиз. Худди Худаниң ейтқинидәк:
«Шуңа мән ғәзәплинип қәсәм ичип: —
«Улар Мениң арамлиғимға қәтъий кирмәйду —
дегән».

Худаниң әмәллири болса дуния апиридә болғандила
һәммиси тамамланған еди;■ 4 чүнки яритилишниң
йәттинчи күни һәққидә муқәддәс язмиларниң бир
йеридә мундақ дейилгән: «Йәттинчи күни кәлгәндә,
Худа һәммә әмәллиридин арам алди».□ ■ 5 Йәнә
келип жуқурида ейтилғандәк Худа: «Улар Мениң
арамлиғимға қәтъий кирмәйду» дегән еди.□ ■
6 Буниңдин көрүнәрликки, Худаниң арамлиғиға
кирәләйдиғанлар бар, амма униң тоғрисидики хуш

□ **4:2 «Чүнки хуш хәвәр худди чөлдики Исраилларға аңлитилғандәк бизләргиму аңлитилди»** — «чөлдики Исраилларға» грек тилида «уларға» дейилиду. Бу айәттики «хуш хәвәр» Худаниң арамлиғини алаһидә көздә тутиду. ■ **4:3** Зәб. 94:11. □ **4:4 «Йәттинчи күни кәлгәндә, Худа һәммә әмәллиридин арам алди»** — «Яр.» 2:2. ■ **4:4** Яр. 2:2; Мис. 20:11; 31:17. □ **4:5 «Йәнә келип жуқурида ейтилғандәк Худа: «Улар Мениң арамлиғимға қәтъий кирмәйду» дегән еди»** — муәллип, гәрчә чөлдә кәзгән Исраиллар итаәтсизлиги түпәйлидин «Худаниң арамлиғи»ға кирмигән болсиму, кириш йоли техичә очуқ екәнлигини көрситиду. ■ **4:5** Зәб. 94:11

хәвәрни авал аңлиғанлар итаәтсизлик қилғанлиғи
үчүн, униңға кирәлмиди.□ 7 Шуниң үчүн, Худа әнә
шу *арамлиқ тоғрисида* узақ вақиттин кейинки мәлум
бир күнни «бүгүн» дәп бекитип, Давут *пәйғәмбәр*
арқилиқ йәнә шундақ ейтқан: —

«Бүгүн униң авазини аңлисаңлар,
Жүригиңларни қаттиқ қилмаңлар!»■

8 Әгәр Йәшуа *пәйғәмбәр Исраилларни* арамлиққа
киргүзгән болса еди, Худа кейин йәнә бир *арамлиқ*
күни тоғрилиқ демигән болатти.□ 9 Қисқиси, шабат
күнидики бир арамлиқ Худаниң хәлқини күтмәктә.□
10 Чүнки Худаниң арамлиғиға киргүчиләр худди
Худа «Өз әмәл-ишлиридин арам алған»дәк,
өзлириниң ишлиридин арам алиду. □ 11 Шуңа
һеч қайсимизниң әнә шу *Исраиллардәк* итаәтсизлик
қилған һалитидә жиқилип чүшмәслиги үчүн, һәр
биримиз бу арамлиққа киришкә интиләйли.
12 Чүнки Худаниң сөз-калами жанлиқтур вә

□ **4:6 «униң тоғрисидики хуш хәвәрни авал аңлиғанлар»** — демәк, Худаниң арамлиғи тоғрилиқ хуш хәвәр аңлиғанлар; чөл-баяванда кезип жүргән Исраилларни көрситиду. ■ **4:7** Зәб. 94:7-8; Ибр. 3:7. □ **4:8 «Әгәр Йәшуа пәйғәмбәр Исраилларни арамлиққа киргүзгән болса еди, Худа кейин йәнә бир арамлиқ күни тоғрилиқ демигән болатти»** — Йәшуа пәйғәмбәр Муса пәйғәмбәрниң избасари болуп, у Исраил хәлқини Худа вәдә бәргән зиминға башлап барған. «Қан.» 3:20, 25:19, «Йәшуа» 1:15ниму көрүң. □ **4:9 «Қисқиси, шабат күнидики бир арамлиқ Худаниң хәлқини күтмәктә»** — «шабат күни» йәттинчи күни, йәни Худа арам алған күни вә Өз Йәһудий хәлқигә бекиткән «дәм елиш күни» еди. □ **4:10 «Чүнки Худаниң арамлиғиға киргүчиләр худди Худа «Өз әмәл-ишлиридин арам алған»дәк, өзлириниң ишлиридин арам алиду»** — бу интайин муһим айәт үстидә һәм «Худаниң арамлиғи» тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

күчкә егидур, һәтта жан билән роһни, илик
билән боғумларни бир-бирдин айриветәлигидәк
дәрижидә, һәр қандақ қош бислиқ қиличтин
иштиктур, қәлбдики ой-пикир вә арзу-нийәтләрниң
үстидин һөкүм чиқарғучидур. ■ 13 Униң алдида
һеч қандақ мәвжудат ғайип әмәстур; бәлки биздин
һесап Алғучиниң көзлири алдида һәммә иш очуқ-
ашкаридур.■

Баш каһинимиз Әйса Мәсиһ

14 Шундақ болған екән, шундақла әрш-асманлардин
өтүп чиққан улуқ Баш Қаһинимиз, йәни Худаниң
Оғли Әйса болған екән, биз етирап қилған
етиқатимизда чиң турайли. ■ 15 Чүнки бизгә
тайинланған баш каһинимиз ажизлиқлиримизға
һесдашлиқ қилмиғучи әмәс, бәлки бизгә охшаш
һәр хил аздуруш-синақларға дуч кәлгән, лекин гуна
садир қилип бақмиғучидур. ■ 16 Шуңа жүригимиз
тоқ һалда рәһим-шәпқәткә еришиш вә ярдәмгә
еһтияжлиқ вақтимизда шапаәт тепиш үчүн меһри-
шәпқәт *аян қилинғучи* тәхткә йеқинлишайли.□ ■

5

1 Һәр қетимлиқ баш каһин инсанлар арисидин
таллинип, хәлиққә вакалитән Худаға хизмәт

■ **4:12** Топ. 12:11; Йәш. 49:2; Әф. 6:17. ■ **4:13** Зәб. 32:13-15 ■ **4:14** Ибр. 3:1; 6:20; 8:1; 9:11. ■ **4:15** Йәш. 53:9; 2Кор. 5:21; Фил. 2:7; Ибр. 2:18; 1Пет. 2:22; 1Юһа. 3:5. □ **4:16** **«ярдәмгә еһтияжлиқ вақтимизда шапаәт тепиш үчүн...»** — грек тилида «ярдәм» «адәмниң (қутқузғин! дегән) нидасиға жүгүрүш» дегән уқумни билдүриду. **«меһри-шәпқәт аян қилинғучи тәхт»** — Худаниң тәхти, әлвәттә. ■ **4:16** Рим. 3:25.

қилишқа, йәни хәлиқниң атиған һәдийәлирини
вә гуналар үчүн қилған қурбанлиқлирини Худаға
сунушқа тайинлиниду. 2 Униң һәртәрәпләп
ажизлиқлири болғачқа, билимсизләр вә йолдин
чәтнигәнләргә мулайимлиқ билән муамилә
қилалайду. 3 Шу ажизлиғи үчүн у хәлиқниң
гуналири һесавиға қурбанлиқ сунғандәк, өз
гуналири үчүнму қурбанлиқ сунушқа тоғра келиду.■
4 Һеч бир киши бу шәрәплик мәртивини өзлүгидин
алмайду, пәқәт Һарунға охшаш, Худа тәрипидин
чақирилғандила уни алиду.□ ■ 5 Худди шуниңдәк
Мәсиһму баш каһин мәртивисигә Өзини улуқлап
өзлүгидин еришкән әмәс, бәлки Уни *улуғлиғучи Худа*
Өзи еди; У Униңға: —

«Сән Мениң Оғлумдурсән, бүгүн Мән Сени
туғдурдум» дегән.□ ■

6 У *муқәддәс язмиларниң* йәнә бир йеридә Униңға: —
«Сән әбәдил-әбәткичә Мәлкизәдәкниң типидики бир
каһиндурсән» дегән.□ ■
7 *Мәсиһ* йәр йүзидики күнләрдә, Өзини өлүмдин

■ **5:3** Лав. 9:7; 16:6; Ибр. 7:26. □ **5:4** **«Һеч бир киши бу шәрәплик мәртивини өзлүгидин алмайду, пәқәт Һарунға охшаш, Худа тәрипидин чақирилғандила уни алиду»** — «Мис.» 28:1дә хатириләнгәндәк, Худа Муса пәйғәмбәргә акиси Һарунни Исраилларниң тунжа баш каһини қилип тайинлаш һәққидә әмир бәргән. Һарун Лавий қәбилисидин еди. ■ **5:4** Мис. 28:1; 1Тар. 23:13; 2Тар. 26:16. □ **5:5** **«Сән Мениң Оғлумдурсән, бүгүн Мән Сени туғдурдум»** — «Зәб.» 2:7. ■ **5:5** Зәб. 2:7; Рос. 13:33; Ибр. 1:5. □ **5:6** **«Мәлкизәдәкниң типидики бир каһин..»** — «Мәлкизәдәк» тоғрилиқ 7-бап 1-2-айәтләргә қаралсун. Мәлкизәдәк өзи «Яр.» 14-бапта көрүниду. **«Сән әбәдил-әбәткичә Мәлкизәдәкниң типидики бир каһиндурсән»** — «Зәб.» 109:4. ■ **5:6** Зәб. 109:4; Ибр. 7:17.

қутқузувелишқа қадир Болғучиға қаттиқ нидалар вә
көз яшлири билән дуа-тилавәтләр вә жилинишларни
көтәрди. Униң ихласмәнлигидин дуалири ижабәт
қилинди.□ ■ 8 Гәрчә У *Худаниң* Оғли болсиму, азап
чекишлири арқилиқ итаәтмән болушни үгәнди.■
9 У мана мошундақ мукәммәл қилинған болғачқа,
барлиқ Өзигә итаәт қилғучиларға мәңгүлүк нижатни
барлиққа кәлтүргүчи болуп, □ 10 Худа тәрипидин
«Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми тәртивидә баш
каһин» дәп жакаланди.□

Етиқаттин янмаслиққа агаһландуруш

11 Бу иш тоғрилиқ ейтидиған нурғун сөзлиримиз
бар, лекин қулақлириңлар паң болуп кәткәчкә,
буларни силәргә еник чүшәндүрүш тәс. □ 12 Чүнки
силәр аллибурун тәлим бәргүчи болушқа тегишлик
болған чағдиму, әмәлийәттә силәр йәнила Худаниң
сөз-каламиниң асасий һәқиқәтлириниң немә
екәнлигини башқиларниң яңливаштин үгитишигә
муһтажсиләр; силәргә йирик йемәклик әмәс, бәлки
йәнила сүт керәктур. ■
13 Чүнки пәқәт сүт биләнла озуқлинидиғанларниң
бовақтин пәрқи йоқтур, улар һәққанийәт

□ **5:7 «Мәсиһ йәр йүзидики күнләрдә...»** — грек тилида «Мәсиһ әттә турған күнләрдә...» билән билдүрүлиду. ■ **5:7** Мат. 26:39; 27:46,50; Юһ. 17:1. ■ **5:8** Фил. 2:6. □ **5:9 «мәңгүлүк нижатни барлиққа кәлтүргүчи болуп,...»** — «барлиққа кәлтүргүчи» дегән ибарә грек тилида «йол башлиғучи» һәм «һул салғучи» дегән йәнә икки мәниниму тәң билдүриду. □ **5:10 «У (Мәсиһ)... Худа тәрипидин «Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми тәртивидә баш каһин» дәп жакаланди»** — 7-бап -1-2-айәтләргә қаралсун. Мәлкизәдәк өзи «Яр.» 14-бапта көрүниду. □ **5:11 «бу иш тоғрилиқ...»** — яки «У тоғрилиқ...» (йәни, Мәсиһ һәқтә...). ■ **5:12** 1Кор. 3:1, 2, 3.

каламиға пишшиқ болмиған ғоридур, халас.
14 Бирақ йемәклик болса йетилгәнләр, йәни өз аң-зеһинлирини яхши-яманни пәриқ етишкә йетилдургәнләр үчүндур.

6

(Давами)

1-2 Шуниң үчүн, Мәсиһ тоғрисидики дәсләпки асасий тәлимдә тохтап қалмай, — йәни қайтидин «өлүк ишлар»дин товва қилиш вә Худаға етиқат бағлаш, чөмүлдүрүлүшләр, «қол тәккүзүш», өлгәнләрниң тирилдүрүлүши вә мәңгүлүк һөкүм-сорақ тоғрисидики тәлимләрдин һул салайли дәп олтармай, мукәммәлликкә қарап маңайли.□
3 Худа халиған екән, биз шундақ қилимиз.□ ■
4-6 Чүнки әслидә йорутулуп, әрштики илтипаттин тетиған, Муқәддәс Роһтин несип болған, Худаниң сөз-каламиниң яхшилиғини һәм кәлгүси заманда аян қилинидиған қудрәтләрни һес қилип баққанлар әгәр йолдин чәтнигән болса, уларни қайтидин товва қилдуруш һәргиз мүмкин әмәс. Чүнки улар өз-өзигә

□ **6:1-2 ««өлүк ишлар»дин товва қилиш»** — «өлүк ишлар» болса Худаниң ниҗатиға таянмай қилған барлиқ ишлар; мошу йәрдә муәллип шүбһисизки көп «диний паалийәтләр»ни «өлүк ишлар, халас» демәкчи. **««өлүк ишлар»дин товва қилиш вә Худаға етиқат бағлаш, чөмүлдүрүлүшләр, «қол тәккүзүш», өлгәнләрниң тирилдүрүлүши вә мәңгүлүк һөкүм-сорақ тоғрисидики тәлимләр...»** — бу алтә «асасий тәлим»ни шәрһләш үчүн, бир қанчә ишлар үстидә тохтилишимизға тоғра келиду, «қошумчә сөз»имиздә бу һәқтә тохтилимиз. □ **6:3 «Худа халиған екән, биз шундақ қилимиз»** — «Худа халиған екән» дегәнлик грек тилида «Әгәр Худа халиса — вә у дәрвәқә шундақ халайду» дәп билдүриду. ■ **6:3** Рос. 18:21; 1Кор. 4:19; Яқ. 4:15.

қилип Худаниң Оғлини қайтидин крестләп рәсва
қилмақта.□ ■
7 Чүнки көп қетимлап өз үстигә яққан ямғур
сүйини ичкән, өзидә териғучиларға мәнпәәтлик
зираәтләрни өстүрүп бәргән йәр болса Худадин
бәрикәт алмақта. 8 Бирақ тикән вә қамғақ өстүргән
болса, у әрзимәс болуп, ләнәткә йеқин болуп,
ақивити көйдүрүлүштин ибарәт болиду.
9 Лекин әй сөйүмлүклирим, гәрчә жуқуриқи
ишларни тилға алған болсақму, силәрдә буниңдинму
әвзәл ишлар, шундақла нижатлиқниң елип
баридиған ишлири бар дәп қайил болдуқ. 10 Чүнки
Худа қилған әмәллириңларни вә Униң муқәддәс
бәндилиригә қилған вә һазирму қиливатқан
хизмитиңлар арқилиқ Униң нами үчүн көрсәткән
меһир-муһәббитиңларни унтуп қалидиған
адаләтсизләрдин әмәс.■
11 Амма силәрниң үмүтүңларниң толуқ жәзм-
хатирҗәмлик билән болуши үчүн, һәр бириңларниң
ахирғичә шундақ ғәйрәт қилишиңларға интизармиз;
12 шундақла сөрәлмиләрдин болмай, бәлки етиқат вә
сәвирчанлиқ арқилиқ Худаниң вәдилиригә варислиқ
қилғанларни үлгә қилидиғанлардин болғайсиләр.

Худаниң Ибраһимға қилған вәдилири жәзмән әмәлгә

□ **6:4-6 «әгәр йолдин чәтнигән болса, уларни қайтидин товва қилдуруш һәргиз мүмкин әмәс. Чүнки улар өз-өзигә қилип Худаниң Оғлини қайтидин крестләп рәсва қилмақта»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «... улар әгәр йолдин чәтнәп, өзлири үчүн Худаниң Оғлини қайтидин крестләп, шундақла Уни рәсва қиливатқан болса, мошуларни қайтидин товва қилдуруш һәргиз мүмкин әмәс». Бу муһим айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң. ■ **6:4-6** Мат. 12:31; Ибр. 10:26; 1Юһа. 5:16. ■ **6:10** Пәнд. 14:31; Мат. 10:42; 25:40; Мар. 9:41; Юһ. 13:20.

ашиду
13 Чүнки Худа Ибраһимға вәдә қилғанда, Өзидин
үстүн туридиған һеч ким болмиғачқа, Өзи билән
қәсәм қилип: 14 «Саңа чоқум бәхит ата қилимән, сени
чоқум көпәйтип беримән» — деди. □ ■ 15 Шуниң
билән, *Ибраһим* узун вақит сәвир-тақәт билән күтүп,
Худаниң вәдисигә еришти.
16 Чүнки инсанлар өзлиридин үстүн туридиған
бирини тилға елип қәсәм қилиду; уларниң арисида
қәсәм испат-тәстиқ һесаплинип, һәр хил талаш-
тартишларға хатимә бериду. ■ 17 Шуниңдәк
Худа, Өз вәдисигә варислиқ қилғанларға Өз нишан-
мәхситиниң өзгәрмәйдиғанлиғини техиму очуқрақ
билдүрүш үчүн, қәсәм қилип вәдә бәрди. 18 Шуниң
билән қәтъий өзгәрмәс икки иш арқилиқ, көз
алдимизда қоюлған үмүтни чиң тутуш үчүн
һалакәттин өзимизни қачуруп уни башпанаһ қилған
бизләр күчлүк риғбәт-илһамға еришәләймиз (бу
икки иштa Худаниң ялған ейтиши қәтъий мүмкин
әмәс, әлвәттә). □ 19 Бу үмүт җенимизға чиң
бағланған кемә ләңгиридәк шүбһисиз һәм мустәһкәм

□ **6:14 «Саңа чоқум бәхит ата қилимән, сени чоқум көпәйтип беримән»** — оқурмәнләргә аянки, ибраний тилида бу хил қәсәм ичиш мундақ шәкилдә еди: «Сени бәрикәтләп бәрикәтләймән, сени көпәйтип көпәйтимән». Бу шәкилдә қәсәм ичкүчи өз-өзи билән қәсәм қилған дәп һесаплинатти. Бу вәдә-қәсәм Ибраһим Исһақни қурбангаһ үстигә қойғандин кейин берилгән («Яр.» 22:17дә хатирилиниду). ■ **6:14** Яр. 12:3; 17:4; 22:16-17; Зәб. 104:8-9; Луқа 1:73. ■ **6:16** Мис. 22:11. □ **6:18 «Шуниң билән қәтъий өзгәрмәс икки иш арқилиқ...»** — бу «өзгәрмәс икки иш» болса Худаниң вәдиси вә Униң қәсими болса керәк. **«көз алдимизда қоюлған үмүтни чиң тутуш үчүн һалакәттин өзимизни қачуруп уни башпанаһ қилған бизләр күчлүк риғбәт-илһамға еришәләймиз»** — «өзимизни қачуруп» дегән ибарә «мошу рәзил дунияниң ақивитидин өзини қачуруп», дегән мәнидә.

болуп, *әрштики* ибадәтханиниң *ички* пәрдисидин
өтүп бизни шу йәргә туташтуриду. □ [20] У йәргә биз
үчүн йол ечип маңғучи Әйса биздин авал киргән
болуп, Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми тәртивидә
мәңгүлүк тайинланған Баш Каһин болди.□ ■

7

Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми һәққидә •••• «Аләмниң яритилиши» 14:17-19ни көрүң

[1] Чүнки бу Мәлкизәдәк Салем шәһириниң падишаси,
шундақла Әң Алий Болғучи Худаниң каһини
болуп, Ибраһим падишаларни йеңип җәңдин
қайтқанда, униң алдиға чиққан вә униңға бәхит
тилигән еди.□ ■ [2] Ибраһим болса еришкән барлиқ
олҗисиниң ондин бир үлүшини униңға атиған
еди. *Мәлкизәдәк дегән исимниң* биринчи мәнаси
«һәққанийәт падишаси» дегәнликтур; униң йәнә
бир нами «Салемниң падишаси» болуп, буниң
мәнаси «аманлиқ падишаси» дегәнликтур; [3] униң

□ **6:19 «әрштики ибадәтханиниң ички пәрдисидин өтүп бизни шу йәргә туташтуриду»** — «әрштики ибадәтханиниң пәрдиси» дегән ибаридә биз «әрштики» дегән сөзни қошуп киргүздуқ. Чүнки «ибадәтханиниң пәрдиси» йәр йүзидики ибадәтханини көрсәткән әмәс, бәлки әрштә болған ибадәтханини көрситиду (8:5ни көрүң). Демәк, етиқатчилар үчүн ейтқанда, уларниң асмандики ибадәтханидики әң муқәддәс җай билән чиң алақиси бардур. □ **6:20 «Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми тәртивидә мәңгүлүк тайинланған Баш Каһин болди»** — «Мәлкизәдәк» тоғрилиқ 7-бап -1-2-айәтләргә қаралсун. Мәлкизәдәк «Яр.» 14-бапта көрүниду. ■ **6:20** Ибр. 3:1; 4:14; 8:1; 9:11. □ **7:1 «Салем шәһири»** — йәни Йерусалим; «Салем»ниң мәнаси «салам, аманлиқ»тур. ■ **7:1** Яр. 14:17-20.

атиси йоқ, аниси йоқ, нәсәбнамиси йоқ, күнлириниң
башлиниши вә һаятиниң ахирлишиши йоқтур, бәлки
у Худаниң Оғлиға охшаш қилинип, мәңгүлүк каһин
болуп туриду.□

4 Әнди қараңлар, бу Мәлкизәдәк немидегән
улуқ адәм-һә! Һәтта ата-бовилиримизниң чоңи
Ибраһимму олҗисиниң ондин бирини униңға
атиған. 5 Дәрвәқә Лавийниң әвлатлиридин
каһинлиқни зиммисигә алғанлар Тәврат қануни
бойичә хәлиқтин, йәни өз қериндашлиридин
Ибраһимниң пуштидин болғиниға қаримай
тапқининиң ондин бир үлүшини жиғиши әмир
қилинған.□ ■ 6 Лекин буларниң қәбилә-уруғидин
болмиған Мәлкизәдәк болса Ибраһимдин «ондин
бир үлүши»ни қобул қилған андин Худаниң
вәдилиригә егә болғучи Ибраһимға бәхит тилигән.■
7 Шүбһисизки, бәхит тилигүчи бәхиткә еришкүчидин
үстүндур.□ 8 Бу йәрдики «ондин бир үлүш»ни қобул
қилғучилар өлидиған адәмләрдиндур; у йәрдики
«ондин бир үлүш»ни қобул қилғучи тоғрисида
муқәддәс язмиларда «У һаят яшиғучи» дәп гувалиқ

□ **7:3 «униң атиси йоқ, аниси йоқ, нәсәбнамиси йоқ, күнлириниң башлиниши вә һаятиниң ахирлишиши йоқтур, бәлки у Худаниң Оғлиға охшаш қилинип, мәңгүлүк каһин болуп туриду»** — бу айәтниң чоңқур мәзмуни үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. □ **7:5 «Ибраһимниң пуштидин болғини...»** — грек тилида: «Ибраһимниң чатириқидин чиққанлар...» дегән сөз билән ипадилиниду. ■ **7:5** Чөл. 18:21; Қан. 18:1; Йә. 14:4; 2Тар. 31:5. ■ **7:6** Яр. 14:20. □ **7:7 «бәхит тилигүчи»** — яки «бәхит ата қилғучи».

берилгәндур.□
9 Һәтта мундақ дейишкә болидуки, ондин бир
үлүшни алидиған Лавийму *әҗдати* Ибраһим
арқилиқ *Мәлкизәдәккә* ондин бир үлүшни бәргән.
□ 10 Чүнки Мәлкизәдәк Ибраһимни қарши алғанда,
Лавийни *кәлгүсидики пушти болуш сүпитидә* йәнила
Ибраһимниң тенидә еди, дәп һесаплашқа болиду.

11 Әнди Лавий қәбилисиниң каһинлиқ түзүми
арқилиқ мукәммәл һәққанийлиқ келәләйдиған
болса (чүнки шу түзүмгә асаслинип Тәврат
қануни Исраил хәлқигә чүшүрүлгән еди), кейинки
вақитларда Һарунниң каһинлиқ түзүми бойичә әмәс,
бәлки Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми бойичә
башқа бир каһинниң чиқишиниң немә һаҗити
болатти?■
12 Әнди каһинлиқ түзүми өзгәртилгән болса,
униңға *мунасивәтлик* қанун-түзүмму өзгәртилишкә
тоғра келиду. 13 Чүнки бу ейтиливатқан сөзләр
қаритилған зат болса башқа бир қәбилидин болуп,
бу қәбилидин һеч ким қурбангаһта хизмәттә
болуп бақмиған. 14 Чүнки Рәббимизниң Йәһуда
қәбилисидин чиққанлиғи ениқ; Муса бу қәбилә
тоғрисида каһинлиққа мунасивәтлик һеч бир нәрсә

□ **7:8 «Бу йәрдики «ондин бир үлүш»ни қобул қилғучилар өлидиған адәмләрдиндур; у йәрдики «ондин бир үлүш»ни қобул қилғучи тоғрисида (муқәддәс язмиларда) «У һаят яшиғучи» дәп гувалиқ берилгәндур»** — «өлидиған адәмләр» Лавийлиқ каһинларни, «һаят яшиғучи» болса Мәлкизәдәкни көрситиду. □ **7:9 «Һәтта мундақ дейишкә болидуки, ондин бир үлүшни алидиған Лавийму әҗдати Ибраһим арқилиқ (Мәлкизәдәккә) ондин бир үлүшни бәргән»** — ондин бир үлүшни алғини Лавий өзи әмәс, бәлки униң әвлатлири «Лавийлар»дур. ■ **7:11** Гал. 2:21.

демигән еди.□ ■
15 Әнди Мәлкизәдәктәк башқа бир каһин чиққан
болуп, бу өзгириш мунулардин техиму рошән
болиду; □ 16 униң *каһинлиққа* тайинлиниши әт
егилиригә бағлиқ әмир билән әмәс, бәлки пүтмәс-
түгимәс һаятниң қудритидин болғандур.□
17 Чүнки бу һәқтә *муқәддәс язмиларда*: «Сән
әбәдил-әбәткичә Мәлкизәдәкниң типидики бир
каһиндурсән» дәп гувалиқ берилгән. □ ■ 18 Чүнки
алдинқи әмир-түзүм аҗизлиғи вә үнүмсизлиги
түпәйлидин күчидин қалдурулған 19 (— чүнки Тәврат
қануни һеч ишни камаләткә йәткүзәлмиди). Униң
орниға бизни Худаға йеқинлаштуридиған, униңдин
әвзәл үмүт елип келинди. ■ 20-21 Униң үстигә, бу иш

□ **7:14 «Чүнки Рәббимизниң Йәһуда қәбилисидин чиққанлиғи ениқ; Муса бу қәбилә тоғрисида каһинлиққа мунасивәтлик һеч бир нәрсә демигән еди»** — Муса пәйғәмбәргә чүшүрүлгән қанун бойичә каһинлар Лавий қәбилисидин болған. ■ **7:14** Йәш. 11:1; Мат. 1:3. □ **7:15 «Әнди Мәлкизәдәктәк башқа бир каһин чиққан болуп, бу өзгириш мунулардин техиму рошән болиду»** — «бу өзгириш» грек тилида «бу иш» дейилиду. «Бу иш»ниң немә екәнлиги тоғрилиқ башқа пикирдә болған бәзи алимлар бар. □ **7:16 «... униң каһинлиққа тайинлиниши әт егилиригә бағлиқ әмир билән әмәс, бәлки пүтмәс-түгимәс һаятниң қудритидин болғандур»** — «әт егилиригә бағлиқ әмәс» — грек тилида «әтлик (демәк, инсанниң әтлиригә қарайдиған) бир әмир бойичә әмәс,...». Демәк, Муса пәйғәмбәргә чүшүрүлгән қанун бойичә каһинлар Лавий қәбилисидин болуши керәк еди, лекин Мәлкизәдәкниң каһинлиқ түзүми һеч қандақ бир қәбилә билән мунасивәтсиз, пәқәт мәңгү һаят киши буниңға лайиқ келәтти. □ **7:17 «Сән әбәдил-әбәткичә Мәлкизәдәкниң типидики бир каһиндурсән»** — «Мәлкизәдәк» тоғрилиқ йәнә 7-бап 1-2-айәтләр вә «Зәбур»дики 109-күйгә қаралсун. Мәлкизәдәк өзи «Яр.» 14-бапта көрүниду. ■ **7:17** Зәб. 109:4; Ибр. 5:6. ■ **7:19** Юһ. 1:17; Рос. 13:39; Рим. 3:21,28; 8:3; Гал. 2:16.

Худаниң қәсими билән капаләткә егә болмай қалмиди
(илгири өткән каһинлар *Худаниң* қәсимисиз каһин
болған еди; лекин, Әйса болса Өзигә: —
«Пәрвәрдигар шундақ қәсәм ичти, һәм һәргиз
буниңдин янмайду: — «Сән әбәдил-әбәткичә
каһиндурсән»» Дегүчиниң қәсими билән каһин
болди). □ ■ 22 Әнди Әйса шундақ улуқ иш билән
әвзәл бир әһдиниң кепили қилинди.
23 Йәнә келип, илгири өткән каһинлар көп болуши
керәк еди; чүнки уларниң *һәр бири* өлүм түпәйлидин
вәзиписини давамлаштуралмай қалған. 24 Лекин
Әйса мәңгүгә турғачқа, Униң каһинлиғи һәргиз
өзгәртилмәстур. 25 Шу сәвәптин, У Өзи арқилиқ
Худаниң алдиға кәлгәнләрни үзүл-кесил қутқузушқа
қадир; чүнки У улар үчүн Худаға мураҗиәт қилишқа
мәңгү һаяттур.■
26 Мошундақ бир баш каһин дәл бизниң
һаҗитимиздин чиқидиған — муқәддәс, әйипсиз,
ғубарсиз, гунакарлардин нери қилинған, әршләрдин
жуқури елип көтирилгән каһиндур. 27 У әшу баш
каһинлардәк һәр күни алди билән өз гуналири үчүн,
андин хәлиқниң гуналири үчүн қурбанлиқ сунушқа
муһтаж әмәс. Чүнки У Өзини қурбанлиқ сүпитидә
сунғанда, һәммәйлән үчүн буни бир йолила ада
қилди. ■ 28 Чүнки Тәврат қануни аҗиз бәндә болған
инсанларни баш каһин қилип тайинлайду, лекин
Тәврат қанунидин кейин кәлгән Худаниң қәсәм-

□ **7:20-21 «Пәрвәрдигар шундақ қәсәм ичти, һәм һәргиз буниңдин янмайду: — «Сән әбәдил-әбәткичә каһиндурсән»» дегүчиниң қәсими билән каһин болди»** — Зәбурдики (109:4) толуқ баян болса: «Пәрвәрдигар шундақ қәсәм ичти, һәм буниңдин янмайду: — «Сән әбәдил-әбәткичә Мәлкизәдәкниң типидики бир каһиндурсән»». ■ **7:20-21** Зәб. 109:4. ■ **7:25** 1Тим. 2:5; 1Юһа. 2:1. ■ **7:27** Лав. 9:7; 16:6; Ибр. 5:3.

калами мәңгүгә камаләткә йәткүзүлгән Оғулни баш каһин қилип тайинлиди.

8

Баш каһинимиз Әйса Мәсиһ — әвзәл каһин, әвзәл әһдә
1 Ейтқанлиримизниң баш нуқтиси шуки: Әрштики улуқ Болғучиниң тәхтиниң оң тәрипидә олтарған шундақ бир Баш Каһинимиз бар.■
2 У муқәддәс жайларда, шундақла инсан әмәс, бәлки Пәрвәрдигар тиккән һәқиқий ибадәт чедириниң һәммисидә каһинлиқ хизмитини қилғучидур.□
3 Һәр бир баш каһин һәдийә һәм қурбанлиқлар сунуш үчүн тайинлиниду. Шуниң үчүн, *бизниң бу баш каһинимизниңму* бирәр сунидиғини болуш керәк еди.□ ■
4 Дәрвәқә әгәр У йәр йүзидә болсиди, һәргиз каһин болмайтти; чүнки бу йәрдә Тәврат қанун-түзүми бойичә һәдийә сунидиған каһинлар аллибурунла бардур
5 (бу *каһинлар* хизмәт қилидиған *ибадәт чедири* пәқәтла әрштики ишларниң көчүрүлмиси вә көләңгисидур. Муса дәл бу ибадәт чедирини қурушқа башлиғанда, Худаниң вәһийси униңға келип: «Еһтият қилғинки, буларниң һәммисини саңа тағда көрситилгән өрнәк бойичә ясиғин» дәп агаһландурған).■
6 Лекин һазир У

■ **8:1** Әф. 1:20; Кол. 3:1; Ибр. 3:1; 4:14; 6:20; 9:11; 12:2. □ **8:2** **«У (Мәсиһ) муқәддәс жайларда, шундақла инсан әмәс, бәлки Пәрвәрдигар тиккән һәқиқий ибадәт чедириниң һәммисидә каһинлиқ хизмитини қилғучидур»** — «муқәддәс жайлар» болса «муқәддәс жай» вә «әң муқәддәс жай» демәкчи. □ **8:3** **«бизниң бу баш каһинимизниңму»** — грек тилида «Униңму...». ■ **8:3** Әф. 5:2. ■ **8:5** Мис. 25:40; Рос. 7:44; Кол. 2:17; Ибр. 10:1.

(*кона әһдигә аит* вәдиләрдин әвзәл вәдиләр үстигә бекитилгәч) техиму яхши бир әһдиниң васитичиси болғачқа, Униңға берилгән каһинлиқ хизмити башқа каһинларниңкидин шунчә әвзәл туриду.□ ■
7 Әгәр шу дәсләпки әһдә кәм-күтисиз болса еди, кейинкиси үчүн орун издәшниң һеч қандақ һаҗити болмиған болатти.□
8 Лекин, Худа кона әһдини йетәрсиз дәп қарап, *Исраилларға* мундақ дегән: — «Мана, шу күнләр келидуки, — дәйду Пәрвәрдигар, — Мән Исраил җәмәти вә Йәһуда җәмәти үчүн йеңи бир әһдини әмәлгә ашуримән.□ ■
9 Бу әһдә уларниң ата-бовилири билән түзгән әһдигә охшимайду; шу әһдини Мән ата-бовилирини

□ **8:6 «лекин һазир У ... техиму яхши бир әһдиниң васитичиси болғачқа, Униңға берилгән каһинлиқ хизмити башқа каһинларниңкидин шунчә әвзәл туриду»** — бу айәттә көрситилгән әһдә «йеңи әһдә», 8-12-айәтләрни көрүң. ■ **8:6** 2Кор. 3:6. □ **8:7 «Әгәр шу дәсләпки әһдә кәм-күтисиз болса еди, кейинкиси үчүн орун издәшниң һеч қандақ һаҗити болмиған болатти»** — немишкә расул мошу йәрдә: «кейинкиси үчүн орун издәшкә һаҗити болмиған болатти» дәйду, пәқәтла «кейинкисиниң һеч қандақ һаҗити болмиған болатти» демәйду? Бәлким у «йеңи әһдә» бешарәт қилған пәйғәмбәрләр (Йәрәмия, Әзакиял, Йәшая қатарлиқлар)ни көздә тутиду; улар өзи «йеңи қәлб, йеңи роһ»қа егә болушқа тәшна болуп издигән, «йеңи әһдә» дәл мошуларға аян қилинған. □ **8:8 «Лекин, Худа кона әһдини йетәрсиз дәп қарап, Исраилларға мундақ дегән: — «Мана, шу күнләр келидуки, — дәйду Пәрвәрдигар, — Мән Исраил җәмәти вә Йәһуда җәмәти үчүн йеңи бир әһдини әмәлгә ашуримән»** — Худа Өзи бекиткән кона әһдини «йетәрсиз көргән»лиги һәйран қаларлиқ көрүниду, әлвәттә. Йетәрсизлиги болса дәл 7:19дә көрситилгәндәк «Тәврат қануни һеч ишни камаләткә йәткүзәлмиди». «Йеңи әһдә» пәқәтла Худаниң мукәммәл һәққанийлиғини көрсәткән болупла қалмай, бәлки бу һәққанийлиқниң инсанларниң қәлбигә қандақ орнитилидиғанлиғини көрситиду. ■ **8:8** Йәр. 31:31-34.

қолидин тутуп Мисирдин қутқузуп йетәклигинимдә
улар билән түзгән едим; чүнки улар Мән билән
түзүшкән әһдәмдә турмиди, мән улардин нәзиримни
йөткидим, — дәйду Пәрвәрдигар.
10 Чүнки шу күнләрдин кейин, Мениң Исраил җәмәти
билән түзидиған әһдәм мана шуки: —
«Мән Өз тәврат-қанунлиримни уларниң зеһин-
әқлигә салимән, һәмдә уларниң қәлбигиму пүтимән;
Мән уларниң Худаси болимән, уларму Мениң
хәлқим болиду. □ 11 Шундин башлап һеч ким өз
жутдишиға, яки өз қериндишиға: — «Пәрвәрдигарни
тонуғин» дәп үгитишиниң һаҗити қалмайду; чүнки
уларниң һәммиси, әң кичигидин чоңиғичә Мени
билип болған болиду; ■ 12 чүнки мән уларниң
қәбиһликлиригә рәһим қилимән һәмдә уларниң
гуналири вә итаәтсизлигирини мәңгүгә есимдин
чиқириветимән».■
13 Әнди Худаниң бу әһдини «йеңи» дейиши
бурунқисини «кона» дегәнлигидур; әнди вақти
өткән, конириған иш болса узун өтмәй йоқилиду.

9

Кона әһдә дәвридики ибадәт

1 Биринчи әһдидә мунасивәтлик ибадәт
бәлгүлимилири вә йәр йүзигә тәвә болған бир
муқәддәс ибадәт җайи бар еди. 2 Буниңға бир

□ **8:10** **«Чүнки шу күнләрдин кейин, Мениң Исраил җәмәти билән түзидиған әһдәм мана шуки...»** — Йәрәмия пәйғәмбәрниң бу бешаритидә, «шу күнләрдин кейин» дегән ибарә Худа хәлқини өз жутиға Бабилондин қайтурғандин кейинки күнләрни көрситиду. ■ **8:11** Юһ. 6:45,65; 1Юһа. 2:27. ■ **8:12** Йәр. 31:31-34.

ибадәт чедири тикилгән еди; униң муқәддәс жай
дәп аталған биринчи бөлүмидә чирақдан, ширә
һәм ширә үстидә рәтләнгән нанлар болатти.■
3 Униң иккинчи, *йәни ички* пәрдисиниң кәйнидә
әң муқәддәс жай дәп аталған йәнә бир чедир бөлүми
бар еди.□ 4 Шу йәргә тәвә болған алтун хушбуйгаһ вә
пүтүнләй алтун билән қапланған әһдә сандуғи бар
еди. Сандуқниң ичидә алтундин ясалған, манна
селинған комзәк, Һарунниң бих сүргән һасиси
вә икки әһдә *таш* тахтиси бар еди.□ ■ 5 *Сандуқ*
үстидики «кафарәт тәхти»ниң үстигә шан-шәрәплик
«керуб»лар орнитилған болуп, қанатлири билән
уни йепип туратти. Әнди булар тоғрилиқ тәпсилий

■ **9:2** Мис. 26:1; 36:1; Лав. 24:5. □ **9:3** **«әң муқәддәс жай дәп аталған йәнә бир чедир бөлүми»** — «муқәддәс жай» грек тилида «муқәддәсләрниң муқәддиси». □ **9:4** **«алтундин ясалған, манна селинған комзәк»** — «манна» Худа чөл-баяванда Исраилларға бәргән «асмандики нан» — «Мис.» 31:16кә қаралсун. **«Һарунниң бих сүргән һасиси»** — Худа Һарунни йетәкчи қилип таллиғанлиғини көрситиш үчүн, униң һасисини бихлатқан еди («Чөл.» 16-17-бапни көрүң. **«икки әһдә таш тахтиси»** — буларниң үстигә «он пәрман» яки «он пәрһиз» йезалған еди («Мис.» 31:18 вә 34:28ни көрүң. ■ **9:4** Мис. 25:10; 34:29; Чөл. 17:25; 1Пад. 8:9; 2Тар. 5:10.

тохтилишниң һазир вақти әмәс.□ ■
6 Бу нәрсиләр мана шундақ орунлаштурулғандин
кейинла, каһинлар чедирниң биринчи бөлүмигә
(йәни «муқәддәс җай»ға) һәрдайим кирип, ибадәт
хизмитини қилиду.■ 7 Бирақ, *«әң муқәддәс җай»*
дәп аталған иккинчи бөлүмгә пәқәт баш каһин
жилда бир қетимла кириду. Каһин у йәргә өз
гуналири вә хәлиқниң наданлиқтин өткүзгән
гуналири үчүн аталған *қурбанлиқ* қенини алмай
кирмәйду.■ 8 Бу ишлар арқилиқ Муқәддәс
Роһ шуни көрситип бәрмәктики, бу биринчи
ибадәт чедиридики түзүм инавәтлик болуп
турсила, әң муқәддәс җайға баридиған йол йәнила
ечилмайду.□ ■ 9 Мана булар рәсимдәк һазирқи
заманни рошәнләштүридиған бир хил образ, халас.
Буниңдин шуни көрүвелишқа болидуки, бу чедирда

□ **9:5 «кафарәт тәхти»** — яки «рәһимгаһ» яки «рәһим көрситидиған тәхт». «Мис.» 25:22-34ни көрүң. **««кафарәт тәхти»ниң үстигә шан-шәрәплик «каруб»лар орнитилған болуп, қанатлири билән уни йепип туратти»** — бу ишлар тоғрисида «Мис.» 25:10-22, 37:6-9ни көрүң. **«әнди булар тоғрилиқ тәпсилий тохтилишниң һазир вақти әмәс»** — бу нәрсиләрниң һәммиси Әйса Мәсиһ вә у елип барған ниҗаттин «бешарәт беридиған көләңгә» еди. Бу айәттики сөзләргә вә 8:5кә қариғанда, шуниңға ишәшимиз камилки, һәтта бу кона ибадәт чедириниң кичиккинә тәпсилатлириму «бешарәтлик көләңгә» яки «символ» еди. «Манна» униң бир мисалидур. «Юһ.» 6:30-35дә Әйсаниң Өзи тоғрилиқ ейтқан сөзлирини көрүң («Рим.» 14:4, «Кол.» 2:16-17ниму көрүң). Худа буйруса бу улуқ вә қизиқ нуқтини тәпсилий тәһлил қилидиған китапчини кейин чиқармақчимиз. ■ **9:5** Мис. 25:22. ■ **9:6** Чөл. 28:3. ■ **9:7** Мис. 30:10; Лав. 16:2,34; Ибр. 9:25. □ **9:8** **«бу биринчи ибадәт чедиридики түзүм инавәтлик болуп турсила»** — «биринчи ибадәт чедири» дегән сөз чедирниң өзини, шундақла у вәкиллик қилған ибадәт хизмәтлири (униңда сунулған һәдийә вә қурбанлиқлар қатарлиқлар)ни көрситиду. ■ **9:8** Юһ. 14:6.

сунулидиған һәдийә вә қурбанлиқлар ибадәт
қилғучини вижданида пак-камил қилалмайду.
10 Улар пәқәт йемәк-ичмәкләр вә бойини суға
селишниң түрлүк рәсмийәтлиригә бағлиқ болуп,
қанун-түзүм түзүтүлүш вақти кәлгичилик күчкә егә
қилинған, инсанларниң әтлиригила бағлиқ болған
бәлгүлимә-низамлардур.■

11 Лекин Мәсиһ болса кәлгүсидики карамәт яхши
ишларни елип барғучи баш каһин болуп, адәм қоли
билән ясалмиған, бу дунияға мәнсуп болмиған,
техиму улуқ вә техиму мукәммәл ибадәт чедириға
кирди;■ 12 өшкә яки мозайларниң *қурбанлиқ* қенини
әмәс, бәлки Өзиниң *қурбанлиқ* қени арқилиқ У (Өзила
мәңгүлүк һөрлүк-нижатни егилигән болуп) бир
йолила мәңгүгә әң муқәддәс жайға кирди.□ ■ 13 *Кона
әһдә дәвридә* өшкә вә буқиларниң қени һәм инәкниң
күллири напак болғанларниң үстигә сепилсә,
уларни әт жәһәтидин тазилап пак қилған йәрдә, ■
14 үндақта, мәңгүлүк Роһ арқилиқ өзини ғубарсиз
қурбанлиқ сүпитидә Худаға атиған Мәсиһниң
қени вижданиңларни өлүк ишлардин пак қилип,
бизни мәңгү һаят Худаға ибадәт қилишқа техиму

■ **9:10** Лав. 11:2; Чөл. 19:7-22. ■ **9:11** Ибр. 3:1; 4:14; 6:20; 8:1. □ **9:12** **«Өзиниң қурбанлиқ қени арқилиқ У (Өзила мәңгүлүк һөрлүк-нижатни егилигән болуп) бир йолила мәңгүгә әң муқәддәс жайға кирди»** — «мәңгүлүк һөрлүк-нижат» болса гуналардин болған азатлиқ-нижатни көрситиду. Мәсиһниң егилигини Өзи үчүн әмәс, барлиқ инсанлар (етиқат қилған болса) үчүн, әлвәттә. ■ **9:12** Рос. 20:28; Әф. 1:7; Кол. 1:14; Ибр. 10:10; 1Пет. 1:19; Вәһ. 1:5; 5:9 ■ **9:13** Лав. 16:14; Чөл. 19:4; Ибр. 10:4.

йетәклимәмду?!□ ■

15 Шуниң үчүн у йеңи әһдиниң воситичисидур.
Буниң билән (инсанларниң авалқи әһдә астида
садир қилған итаәтсизликлири үчүн азатлиқ бәдили
сүпитидә шундақ бир өлүм болған екән) Худа
тәрипидин чақирилғанлар вәдә қилинған мәңгүлүк
мирасқа еришәләйду.□ ■

16 Әгәр вәсийәт қалдурулса, вәсийәт қалдурғучиниң
өлүши тәстиқланғичә, вәсийәт күчкә егә болмайду.
17 Чүнки вәсийәт пәқәт өлүмдин кейин күчкә
егә болиду. Вәсийәт қалдурғучи һаятла болса,
вәсийитиниң һеч қандақ күчи болмайду. □ ■
18 Шуниңға охшаш, дәсләпки әһдиму қан
еқитилғандила, андин күчкә егә болған. 19 Чүнки
Муса Тәврат қануни бойичә һәр бир әмрини пүтүн
хәлиққә уқтурғандин кейин, мозай вә өшкиләрниң
суға арилаштурулған қенини қизил жуң жипта
бағланған зофа билән қанун дәстуриға вә пүтүн
хәлиққә сепип, уларға: 20 «Мана, бу Худа силәрниң
әмәл қилишиңларға әмир қилған әһдиниң қенидур»

□ **9:14 «ундақта, мәңгүлүк Роһ арқилиқ өзини ғубарсиз қурбанлиқ сүпитидә Худаға атиған Мәсиһ...»** — «мәңгүлүк Роһ» Муқәддәс Роһ, Худаниң мәңгүлүк Роһи. ■ **9:14** Луқа 1:74; Рим. 6:13; Гал. 1:4; 2:20; Әф. 5:2; Тит. 2:14; 1Пет. 4:2; 1Юһа. 1:7; Вәһ. 1:5. □ **9:15 «инсанларниң авалқи әһдә астида садир қилған итаәтсизликлири үчүн азатлиқ бәдили сүпитидә шундақ бир өлүм болған екән»** — «шундақ бир өлүм» — Мәсиһниң өлүми, әлвәттә. ■ **9:15** Рим. 5:6; 1Пет. 3:18. □ **9:17 «16-17-айәт»** — яки «Чүнки әһдә түзүлсә, әһдә түзүлгүчи қурбанлиқ өлүши керәк. Әһдә қурбанлиқи қилиғучи өлсә, әһдә күчкә егә болиду; қурбанлиқ техи һаятла болса, әһдә һечқандақ күчкә егә болмайду». ■ **9:17** Гал. 3:15.

— деди. □ ■ 21 У йәнә охшаш йолда ибадәт чедириға
вә чедирдики ибадәткә мунасивәтлик пүткүл
сайманларниң үстигә қан сәпти. 22 Дәрвәқә, Тәврат
қануни бойичә һәммә нәрсә дегидәк қан билән
паклиниду; *қурбанлиқ* қени төкүлмигичә, гуналар
кәчүрүм қилинмайду.
23 Хош, әрштикигә тәқлид қилип ясалған бу буюмлар
мошундақ *қурбанлиқлар* билән паклиниши керәк
еди. Бирақ әрштики нәрсиләрниң өзи булардин есил
қурбанлиқлар билән паклиниши керәк. 24 Чүнки
Мәсиһ әрштики һәқиқий ибадәт жайиға тәқлид
қилинған, адәм қоли билән ясалған муқәддәс жайға
әмәс, бәлки Худаниң һозурида бизгә вәкиллик қилип
һазир болуш үчүн әршниң өзигә кирип болди.□
25 *Йәр йүзидики* баш каһинниң жилмужил өз қенини
әмәс, бәлки *қурбанлиқларниң* қенини елип, әң
муқәддәс жайға қайта-қайта кирип турғинидәк,
у қурбанлиқ сүпитидә өзини қайта-қайта аташ
үчүн киргини йоқ. ■ 26 Әгәр шундақ қилишниң
зөрүрийити болған болса, дуния апиридә болғандин
бери Униң қайта-қайта азап чекишигә тоғра келәтти.
Лекин У мана заманларниң ахирида гунани йоқ
қилиш үчүн, бир йолила Өзини қурбан қилишқа
оттуриға чиқти. 27 Һәммә адәмниң бир қетим өлүши
вә өлгәндин кейин сораққа тартилиши бекитилгәнгә
охшаш, 28 Мәсиһму нурғун кишиләрниң гуналирини
Өз үстигә елиш үчүн бирла қетим қурбанлиқ

□ **9:20 «Мана, бу Худа силәрниң әмәл қилишиңларға әмир қилған әһдиниң қенидур»** — демәк, әһдә бу қан арқилиқ күчкә егә қилинған. «Мис.» 24:5-8ни көрүң. ■ **9:20** Мис. 24:8; Мат. 26:28. □ **9:24 «адәм қоли билән ясалған муқәддәс жайға әмәс»** — «муқәддәс жай» грек тилида «муқәддәс жайлар» дейилиду — «муқәддәс жай» андин «әң муқәддәс жай» демәкчи. ■ **9:25** Мис. 30:10; Лав. 16:2,34; Ибр. 9:7.

сүпитидә сунулғандин кейин, Өзини тәлпүнүп күткәнләргә гунани йоқ қилған һалда нижат кәлтүрүшкә иккинчи қетим ашкарә болиду.□ ■

10

Мәсиһниң бир қетимлиқ қурбанлиғи

1 Тәврат қануни кәлгүсидә елип келинидиған гөзәл ишларниң өз әйнини әмәс, бәлки уларниң көләңгисинила сүрәтләп бәргәчкә, у тәләп қилинған, жилмужил сунулуп келиватқан охшаш қурбанлиқлар арқилиқ *Худаға* йеқинлашмақчи болғанларни һәргизму мукәммәл қилалмайду.■
2 Болмиса, мошу қурбанлиқларниң сунулуши ахирлишатти, чүнки ибадәт қилғучилар пак қилинип, виждани йәнә өз гуналири түпәйлидин азапланмайтти. 3 Һалбуки, мошу қурбанлиқлар жилмужил өз гуналирини өзлиригә әслитип туриду.
4 Чүнки буқа вә өшкиләрниң қени гуналарни һәргиз елип ташлалмайду.■ 5 Шуниң үчүн, У дунияға кәлгәндә мундақ дегән: —

□ **9:28 «Мәсиһ... Өзини тәлпүнүп күткәнләргә гунани йоқ қилған һалда нижат кәлтүрүшкә иккинчи қетим ашкарә болиду»** — «гунани йоқ қилған һалда» грек тилида «гуна йоқ һалда». Бизниңчә «гуна йоқ һалда» дегән ибарә Мәсиһниң Өзиниң гунасиз екәнлигини көрситиш үчүн дейилгән әмәс (чүнки Униң гунасизлиғи ениқ), бәлки Униң гунаниң өзини бир тәрәп қилиш ишини түгигәнлигини көрситиду, дәп қараймиз. «Гуна йоқ һалда нижат кәлтүрүшкә иккинчи қетим ашкарә болиду» дегәнлик тоғрисидики йәнә бир чүшәнчиси: «(Мәсиһниң иккинчи қетимки келиши) инсанларниң гуналириниң бәдилигә қурбан болуш үчүн әмәс, бәлки нижат кәлтүрүшкә иккинчи қетим ашкарә болиду» дегәндәк. ■ **9:28** Рим. 5:6, 8; 1Пет. 3:18. ■ **10:1** Кол. 2:17; Ибр. 8:5. ■ **10:4** Лав. 16:14; Чөл. 19:4; Ибр. 9:13.

«Нә қурбанлиқ, нә атиған ашлиқ һәдийәлири болса Сениң тәләп-арзуюң әмәс,

Бирақ Сән Мән үчүн бир тән тәйярлап бәрдиң;□ ■

6 Нә көйдүрмә қурбанлиқлар, нә гуна қурбанлиғидинму сөйүнмидиң;

7 Шуңа җавап бәрдимки — «Мана Мән кәлдим!

— Қанун дәстуруңда Мән тоғрилиқ пүтүлгәндәк —

И Худа, ирадәңни әмәлгә ашуруш үчүн кәлдим».□ ■

8 У жуқурида: «Нә қурбанлиқ, нә ашлиқ һәдийәлири, нә көйдүрмә қурбанлиқлар нә гунани тилигүчи қурбанлиқлар Сениң тәләп-арзуюң әмәс, Сән улардинму сөйүнмидиң» (бу қурбанлиқлар Тәврат қанунининиң тәливи бойичә сунулуши керәк еди)
дегинидин кейин
9 йәнә: «Сениң ирадәңни әмәлгә ашуруш үчүн кәлдим» дегән. Демәк, *Худа* кейинкисини күчкә егә қилиш үчүн, алдинқисини

□ **10:5 «Шуниң үчүн, У дунияға кәлгәндә мундақ дегән: —»** — «У» — Мәсиһни көрситиду. ■ **10:5** Зәб. 39:7; Йәш. 1:11; Йәр. 6:20; Ам. 5:21. □ **10:7 «....Шуңа җавап бәрдимки — «Мана Мән кәлдим! — қанун дәстуруңда Мән тоғрилиқ пүтүлгәндәк — И Худа, ирадәңни әмәлгә ашуруш үчүн кәлдим»»** — (5-7-айәт) «Зәб.» 39:7-10 (кона грек «Септуагинт» (LXX) тәрҗимисидин). Бу айәтләрдә Тәвраттики төрт хил асасий қурбанлиқ (инақлиқ яки тәшәккүр қурбанлиқлири (рәһмәт қурбанлиқлири), ашлиқ һәдийәлири, көйдүрмә вә гунани тилигүчи қурбанлиқлар) тилға елиниду. Демисәкму, Мәсиһ бу сөзләрни Өзи дунияға келишидин 1000 жилчә бурун Өз Роһи арқилиқ Зәбурда Давут пәйғәмбәрниң ағзидин бешарәт сүпитидә алдин-ала ейтиду. ■ **10:7** Зәб. 39:8, 9

әмәлдин қалдуриду. □ 10 Худаниң бу ирадиси
бойичә Әйса Мәсиһниң тенының бир йолила қурбан
қилиниши арқилиқ биз гунадин паклинип, *Худаға*
аталдуқ.□ ■
11 Һәр каһин һәр күни ибадәт хизмитидә туриду,
шундақла гуналарни һәргиз сақит қилалмайдиған
охшаш хилдики қурбанлиқларни *Худаға* қайта-қайта
суниду. 12 Бирақ, бу *каһин* болса гуналар үчүн
бирла қетимлиқ мәңгү инавәтлик бир қурбанлиқни
сунғандин кейин, Худаниң оң йенида олтарди; □ ■
13 У шу йәрдә «дүшмәнлири Өз айиғи астида тәхтипәр

□ **10:9 «Демәк, Худа кейинкисини күчкә егә қилиш үчүн, алдинқисини әмәлдин қалдуриду»** — «алдинқиси» бәлким (1) жуқурида тилға елинған кона әһдигә мунасивәтлик қурбанлиқларни яки (2) кона әһдиниң өзини көрситиду; «кейинкиси» (яки «иккинчиси») болса (3) Әйса Мәсиһниң бирдин-бир қурбанлиғи яки (4) 9-айәттә көрситилгән «Худаниң ирадисини әмәлгә ашуруш»ни көрситиду. Бизниңчә (1) вә (4) алди-кәйни айәтләргә мувапиқтур. Йеңи әһдиниң түп мәхсити вә ахирқи нәтиҗиси «Худаниң ирадисигә әмәл қилиш»дин ибарәттур. Бу ирадә Мәсиһниң бизни гунадин қутқузидиған қурбанлиқ өлүмини өз ичигә алиду, әлвәттә. Демәк, бу Ƅашқа-башқа көзқарашлар арисидики пәрқләр анчә чоң әмәс.
□ **10:10 «Әйса Мәсиһниң тенының бир йолила қурбан қилиниши арқилиқ биз гунадин паклинип, Худаға аталдуқ»** — «гунадин паклинип, Худаға аталдуқ» грек тилида бирла сөз билән ипадилиниду: «муқәддәсләштүрүлдуқ» яки «пак-муқәддәс қилиндуқ». Инҗил бойичә «муқәддәс» дегән сөзниң икки мәзмуни бар: (1) гунадин пакланған; (2) Худаға алаһидә аталған. ■ **10:10** Ибр. 9:12.
□ **10:12 «Бирақ, бу каһин болса гуналар үчүн бирла қетимлиқ мәңгү инавәтлик бир қурбанлиқни сунғандин кейин, Худаниң оң йенида олтарди»** — оқурмәнләргә аян болидуки, кона әһдә дәвридә каһинларниң хизмитиниң айиғи йоқ еди, шуниң билән дайим **«туратти»** (өрә туратти, ибадәт чедирида орундуқ йоқ еди). Лекин Әйса биз үчүн өзини бирла қурбанлиқ сунғандин кейин **«олтарди»**.
■ **10:12** Зәб. 109:1; Рос. 2:34; 1Кор. 15:25; Әф. 1:20; Кол. 3:1; Ибр. 1:13.

қилинғичә» күтиду. □ 14 У мошу бирла қурбанлиқ
билән Худаға атап пак-муқәддәс қилинғанларни
мәңгүгә мукәммәл қилди. 15 *Муқәддәс язмиларда
пүтүлгәндәк*, Муқәддәс Роһму бу һәқтә бизгә гувалиқ
бериду. Чүнки У авал: —
16 «У күнләрдин кейин, Мениң улар билән түзидиған
әһдәм мана шуки, дәйду Пәрвәрдигар;
Мән Өз тәврат-қанунлиримни уларниң зеһин-әқлигиму салимән,
Һәмдә уларниң қәлбигиму пүтимән» дегәндин кейин, У йәнә: —■
17 «Уларниң гуналири вә итаәтсизлигирини мәңгүгә
есимдин чиқиривется» — дегән.□ ■
18 Әнди шу йолда гуналар кәчүрүм қилинған екән,
гуналар үчүн қурбанлиқ қилишниң һаҗитиму
қалмайду.

Әнди Худаға йеқинлишайли!

19 Шуниң үчүн, әй қериндашлар, Әйсаниң қени
арқилиқ әң муқәддәс җайға киришкә җүръәтлик
болуп, ■ 20 (У бизгә ечип бәргән, ибадәтханиниң
пәрдисидин (йәни, Униң әт-тенидин) өтидиған шу
жипйеңи, һаятлиқ йоли билән) 21 шундақла Худаниң
аилисини башқуридиған бизниң улуқ каһинимиз
болғанлиғи билән, □ 22 диллиримиз виждандики

□ **10:13 «У шу йәрдә «дүшмәнлири Өз айиғи астида тәхтипәр қилинғичә» күтиду»** — 2:13 вә «Зәб.» 109ни көрүң. ■ **10:16** Йәр. 31:31-34; Рим. 11:27; Ибр. 8:8. □ **10:17 «...Уларниң гуналири вә итаәтсизлигирини мәңгүгә есимдин чиқириветимән»** — (16-17-айәт) «Йәр.» 31:31-34. ■ **10:17** Йәр. 31:33,34. ■ **10:19** Юһ. 10:9; 14:6; Рим. 5:2; Әф. 2:13; 3:12. □ **10:21 «шундақла Худаниң аилисини башқуридиған бизниң улуқ каһинимиз болғанлиғи билән, ...»** — «Худаниң аилиси» етиқатчи җамаәтни көрситиду.

булғунушлардин сепилиш билән пакланған вә
бәдинимиз сап су билән жуюлғандәк тазиланған
һалда етиқатниң толуқ җәзм-хатирҗәмлиги вә
сәмимий қәлб билән Худаға йеқинлишайли! □ ■
23 Әнди етирап қилған үмүтүмиздә тәврәнмәй
чиң турайли (чүнки вәдә Бәргүчи болса сөзидә
турғучидур) 24 вә меһир-муһәббәт көрситиш
вә гөзәл иш қилишқа бир-биримизни қандақ
қозғаш вә риғбәтләндүрүшни ойлайли. 25 Бәзиләр
адәт қиливалғандәк, җамаәттә җәм болуштин
баш тартмайли, бәлки бир-биримизни җекиләп-
илһамландурайли; болупму шу күниниң
йеқинлашқанлиғини байқиғиниңларда, техиму
шундақ қилайли.□
26 Һәқиқәтни тонушқа несип болғандин кейин,
йәнила қәстән гуна өткүзүвәрсәк, у чағда гуналар
үчүн сунулидиған башқа бир қурбанлиқ болмас, ■

□ **10:22 «диллиримиз виждандики булғунушлардин сепилиш билән пакланған»** — мошу сөзләр йеңи әһдә астидики етиқатчиларниң әһвали билән кона әһдә астидикиләрниң әһвалиниң селиштурмисини көздә тутиду — кона әһдә астидикиләр каһин тәрипидин қурбанлиқ қанлири сепилиши арқилиқ «гуналири йепилған» яки «кафарәт қилинған». Әнди йеңи әһдә астидикиләрниң диллири Әйсаниң қурбанлиқ қени сепилиш билән, виҗданида һеч қандақ булғинишлар қалмайду. **«бәдинимиз сап су билән жуюлғандәк тазиланған һалда етиқатниң толуқ җәзм-хатирҗәмлиги вә сәмимий қәлб билән Худаға йеқинлишайли!»** — мошу ибариләр тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. ■ **10:22** Әз. 36:25. □ **10:25 «болупму шу күниниң йеқинлашқанлиғини байқиғиниңларда, техиму шундақ қилайли»** — «шу күн» Мәсиһниң бу дунияға қайтип келидиған күнини көрситиду, әлвәттә. Инҗилни язғучиларниң нәзиридә пәқәт бир күн, йәни «шу күн»ла көздә тутулиду. Грек тилида 19-25-айәтләр бирла җүмлә билән ипадилиниду. ■ **10:26** Чөл. 15:30; Мат. 12:31; Ибр. 6:4; 2Пет. 2:20; 1Юһа. 5:16.

27 бәлки бизгә қалидиғини пәқәт сорақ, шундақла
Худа билән қаршилишидиғанларни йәп түгитишкә
тәйяр туридиған ялқунлуқ отни қорқунуч ичидә
күтүшла, халас. □ 28 Әнди Мусаға чүшүрүлгән Тәврат
қанунини көзгә илмиған һәр қандақ киши икки яки
үч гувачиниң испати болса, кәңчилик қилинмайла
өлтүрүләтти. ■ 29 Ундақта, бир киши Худаниң
Оғлини дәпсәндә қилса, Худаниң әһдисиниң қениға,
йәни өзини пак қилған қанға напак дәп қариса,
шәпқәт қилғучи Роһни һақарәт қилса, буниңдин
техиму еғир жазаға лайиқ һесаплиниду, дәп
ойлимамсиләр?
30 Чүнки *Тәвратта* «Интиқам Мениңкидур, кишиниң
қилмишлирини өз бешиға өзүм яндуримән, дәйду
Пәрвәрдигар» вә «Пәрвәрдигар Өз хәлқини сораққа
тартиду» дегүчини билимиз. □ ■ 31 Мәңгү һаят
Худаниң қоллириға чүшүп жазалиниш нәқәдәр
дәһшәтлик иш-һә!
32 Әнди силәр йорутулуштин кейин, азап-оқубәтлик,
қаттиқ күрәшләргә бәрдашлиқ бәргән әшу бурунқи
күнләрни есиңларда тутуңлар. □ 33 Бәзи вақитларда
рәсва қилинип һақарәтләш вә харлинишларға

□ **10:27 «бәлки бизгә қалидиғини пәқәт сорақ, шундақла Худа билән қаршилишидиғанларни йәп түгитишкә тәйяр туридиған ялқунлуқ отни қорқунуч ичидә күтүшла, халас»** — бу муһим айәт үстидә йәнә «қошумчә сөз»имиздә азрақ тохтилимиз. ■ **10:28** Чөл. 35:30; Қан. 17:6; 19:15; Мат. 18:16; 2Кор. 13:1. □ **10:30 «Интиқам Мениңкидур, кишиниң қилмишлирини өз бешиға өзүм яндуримән, дәйду Пәрвәрдигар» ... «Пәрвәрдигар Өз хәлқини сораққа тартиду»»** — бу сөзләр «Қан.» 32:35 вә 36дин елинған. ■ **10:30** Қан. 32:35, 36; Рим. 12:19. □ **10:32 «Әнди силәр йорутулуштин кейин, азап-оқубәтлик, қаттиқ күрәшләргә бәрдашлиқ бәргән әшу бурунқи күнләрни есиңларда тутуңлар»** — мошу азап-оқубәт чекиши етиқатта чиң турғанлиғи түпәйлидин, әлвәттә.

учридиңлар вә бәзи вақитларда мошундақ
муамилиләргә учриғанларға дәрддаш болдуңлар.
34 Чүнки силәр һәм мәһбусларниң дәрдигә ортақ
болдуңлар һәм мал-мүлкүңлар буланғандиму,
кәлгүсидә техиму есил һәм йоқап кәтмәйдиған бақий
тәәллуқатқа егә болидиғанлиғиңларни билгәчкә,
хошаллиқ билән бу ишни қобул қилдиңлар. □ ■
35 Шуниң үчүн, жасаритиңларни йоқатмаңлар,
униңдин интайин зор инъам болиду.
36 Чүнки Худаниң ирадисигә әмәл қилип, Униң
вәдә қилғиниға муйәссәр болуш үчүн, сәвир-чидам
қилишиңларға тоғра келиду. ■ 37 Чүнки *муқәддәс*
язмиларда Худа мундақ дегән: —
«Пәқәт азғинә вақиттин кейинла»,
«Кәлгүчи дәрвәқә йетип келиду,
У кечикмәйду.□ ■
38 Бирақ һәққаний болғучи етиқат билән яшайду;
Лекин у кәйнигә чекинсә,
Женим униңдин сөйүнмәйду».□ ■ 39 Һалбуки, биз
болсақ кәйнигә чекинип һалак болидиғанлардин

□ **10:34 «чүнки силәр һәм мәһбусларниң дәрдигә ортақ болдуңлар»** — бу мәһбуслар етиқат үчүн зинданда ятқан. **«һәм мал-мүлкүңлар буланғандиму,... хошаллиқ билән бу ишни қобул қилдиңлар»** — «мал-мүлкүңлар буланғанда» — мошу ишниң тарихий тәпсилатлири тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизниму көрүң. ■ **10:34** Мат. 5:12; Рос. 21:33. ■ **10:36** Луқа 21:19. □ **10:37 «Пәқәт азғинә вақиттин кейинла»... Кәлгүчи дәрвәқә йетип келиду, У кечикмәйду»** — «Йәш.» 26:20, «Һаб.» 2:3. ■ **10:37** Һаб. 2:2-3; Һаг. 2:7; 1Пет. 1:6; 5:10. □ **10:38 «Бирақ һәққаний болғучи етиқат билән яшайду»** — бәзи кона көчүрмиләрдә: «Мениң һәққаний адимим етиқат билән яшайду» дейилиду. **«Бирақ һәққаний болғучи етиқат билән яшайду; лекин у кәйнигә чекинсә, женим униңдин сөйүнмәйду»»** — «Һаб.» 2:4. ■ **10:38** Һаб. 2:4; Рим. 1:17; Гал. 3:11.

әмәс, бәлки етиқат билән өз җенимизни
егилигәнләрдиндурмиз.□

11

Етиқат-ишәш — өткәнки гувачилар

1 Етиқат болса үмүт қилған ишларниң реаллиқтики
ипадиси вә көрүнмәйдиған шәйиләрниң
дәлилидур.□ 2 Чүнки бурунқи мөтивәрлиримиз
қедимдә мана шу етиқат билән *Худадин кәлгән* яхши
гувалиқни алған.□
3 Биз етиқат арқилиқ каинатниң Худаниң сөз-калами
билән орнитилғанлиғини, шундақла биз көрүватқан
мәвҗудатларниң көргили болидиған шәйиләрдин
чиққан әмәслигини чүшинәләймиз.□ ■
4 Етиқати болғачқа Һабил Қабилниңкидинму әвзәл
бир қурбанлиқни Худаға атиған; етиқати болғачқа

□ **10:39 «... Биз болсақ кәйнигә чекинип һалак болидиғанлардин әмәс, бәлки етиқат билән өз җенимизни егилигәнләрдиндурмиз»** — мошу айәттә «җан» җисманий тәрәп әмәс, бәлки роһий тәрәптики һаятни көрситиду. □ **11:1 «Етиқат болса үмүт қилған ишларниң реаллиқтики ипадиси»** — яки «етиқат болса үмүт қилған ишларниң мутләқ хатирҗәмлиги». Демисәкму, Инҗилда «үмүт» дайим дегидәк мүҗмәл бир арзу әмәс, бәлки Худаниң вәдилиригә чиң бағланған иштур. □ **11:2 «Чүнки бурунқи мөтивәрлиримиз қедимдә мана шу етиқат билән Худадин кәлгән яхши гувалиқни алған»** — «бурунқи мөтивәрлиримиз» дегәнлик грек тилида «ақсақаллиримиз». Демәк, ибранийларниң ата-бовилири арисида етиқат тәрипидә үлгиләр вә йол башлиғучи болғанлар. □ **11:3 «Биз етиқат арқилиқ каинатниң Худаниң сөз-калами билән орнитилғанлиғини ... чүшинәләймиз»** — яки «биз етиқат арқилиқ дәвир-заманларниң Худаниң сөз-калами билән орнитилғанлиғини ... чүшинәләймиз». ■ **11:3** Яр. 1:1; Зәб. 32:6; Юһ. 1:10; Рим. 4:17; Әф. 3:9; Кол. 1:16.

Худа униң атиғанлирини тәриплəп, униңға һәққаний
дәп гувалиқ бәрди. Гәрчә өлгән болсиму, етиқати
билән у йәнила бизгә гәп қилмақта.■
5 Етиқати болғачқа, Һанох өлүмни көрмәйла *әршкә*
көтирилди; Худа уни көтирип елип кәткәчкә, у йәр
йүзидә һеч тепилмиди. Сәвәви у елип кетилиштин
илгири, Худани хурсән қилған адәм дәп тәриплəнгән
еди.■
6 Әндиликтә етиқат болмай туруп, Худани
хурсән қилиш мүмкин әмәс; чүнки Худаниң алдиға
баридиған киши Униң барлиғиға, шундақла Униң
Өзини издигәнләргә әҗрини қайтурғучи екәнлигигә
ишиниши керәк.
7 Етиқати болғачқа, Нуһ техи көрүлүп
бақмиған вақиәләр һәққидә Худа тәрипидин
агаһландурулғанда, ихласмәнлик қорқунучи билән
аилисидикиләрни қутқузуш үчүн йоған бир кемә
ясиди; һәмдә етиқати арқилиқ шундақ қилип
пүткүл дуниядикиләрниң гуналири үстидин
һөкүм чиқарди, шундақла етиқаттин болған
һәққанийлиққа мирасхор болди.□ ■
8 Етиқати болғачқа, Худа Ибраһимни униңға
мирас сүпитидә бәрмәкчи болған зиминға
беришқа чақирғанда, у итаәт қилди; у қәйәргә
баридиғанлиғини билмәй туруп йолға чиқти.■
9 Етиқати болғачқа у вәдә қилинған зиминда, худди
яқа жутта турғандәк мусапир болуп чедирларни
макан қилип яшиди. Худаниң униңға қилған
вәдисиниң ортақ мирасхорлири болған Исһақ
вә Яқупларму униң билән биргә шуниңға охшаш

■ **11:4** Яр. 4:4; Мат. 23:35. ■ **11:5** Яр. 5:22,24.
□ **11:7** **«Етиқати болғачқа, Нуһ .. . аилисидикиләрни қутқузуш үчүн йоған бир кемә ясиди»** — «йоған кемә» грек тилида «сандуқ» дегән сөз билән ипадилиниду. Чүнки кемә сандуқ шәклидә еди («Яр.» 6-7-бапни көрүң). ■ **11:7** Яр. 6:13. ■ **11:8** Яр. 12:4.

яшиди. 10 Ибраһимниң шундақ қилишидики сәвәп, у
һуллири мустәһкәм болған шәһәрни күткән еди;
шәһәрниң лайиһилигүчи һәм қурғучиси Худа
Өзидур.
11 Етиқати болғачқа Сараһ гәрчә яшинип қалған,
туғут йешидин өткән болсиму, һамилдар болуш
иқтидариға егә болди; чүнки у вәдә қилған Худани
ишәшлик дәп қарайтти. □ ■ 12 Буниң билән
бирла адәмдин, йәни өлгән адәмдәк болуп қалған
бир адәмдин асмандики юлтузлардәк көп, деңиз
саһилидики қумдәк сансиз әвлатлар барлиққа
кәлди.■
13 Бу кишиләрниң һәммиси Худаниң вәдә
қилғанлириға муйәссәр болмай турупла етиқати
болған һалда аләмдин өтти. Бирақ улар һаят вақтида
буларниң кәлгүсидә әмәлгә ашурулидиғанлиғини
жирақтин көрүп, қучақ ечип хурсәнлик билән
күткән вә өзлирини йәр йүзидә мусапир вә йолучи
дәп ашкарә ейтқан еди. ■ 14 Бу бундақ сөзләрни
қилған кишиләрниң бир вәтәнни тәшна болуп
издәватқанлиғини ениқ ипадиләйду. 15 Дәрвәқә,
улар өз жутини сеғинған болса, қайтип кетиш

□ **11:11 «Етиқати болғачқа Сараһ гәрчә яшинип қалған, туғут йешидин өткән болсиму, һамилдар болуш иқтидариға егә болди; чүнки у вәдә қилған Худани ишәшлик дәп қарайтти»** — бәзи тәрҗимилиридә бу җүмлидә көздә тутулған етиқат егиси Сараһ әмәс, бәлки Ибраһим дәп қарилиду. Бир нәччә сәвәпләрдин (җүмлидин бала туғушта күч, йәни һамилдар болуш иқтидари керәк болғини әр киши әмәс, бәлки аял киши болғанлиғидин!), көрситилгән етиқатчини Сараһ дәп қараймиз. У Худаниң сөзидин гуманланғандин кейин, әйипләнгән болуп андин чиң етиқатта турған болуши мүмкин («Яр.» 18:1-15ни көрүң). ■ **11:11** Яр. 17:19; 21:2; Луқа 1:36. ■ **11:12** Яр. 15:5; 22:17; Рим. 4:18. ■ **11:13** Яр. 23:4; 47:9; Юһ. 8:53.

пурсити чиққан болатти. 16 Лекин улар униңдинму
әвзәл, йәни әрштики бир маканни тәлпүнүп
издимәктә. Шуниң үчүн, Худаниң өзлириниң Худаси
дәп атилишидин номус қилмайду; чүнки мана, У
улар үчүн бир шәһәр һазирлиған.■

17-18 Ибраһим Худа тәрипидин синалғинида, етиқати
болғачқа оғли Исһақни қурбанлиқ сүпитидә Худаға
атиди; гәрчә у Худаниң вәдилирини, җүмлидин
«Сениң намиңни давамлаштуридиған нәслиң болса
Исһақтин келип чиқиду» дегинини тапшурувалған
болсиму, у йәнила бирдин-бир оғлини қурбан
қилишқа тәйяр турди. ■ 19 Чүнки у һәтта Исһақ
өлгән тәғдирдиму, Худаниң уни тирилдүрүшкә
қадир екәнлигигә ишәнди. Мундақчә ейтқанда,
Исһақни өлүмдин тирилдүрүлгәндәк қайтидин
тапшурувалди.

20 Етиқати болғачқа, Исһақ оғуллири Яқуп билән
Әсавниң кәлгүси ишлириға хәйрлик тиләп дуа
қилди.■

21 Етиқати болғачқа, Яқуп аләмдин өтүш алдида
Йүсүпниң икки оғлиниң һәр бири үчүн хәйрлик
дуа қилип, һасисиға тайинип туруп Худаға сәҗдә
қилди. □ ■ 22 Етиқати болғачқа, Йүсүп сәкратқа
чүшүп қалғанда, бәни Исраилниң Мисирдин
чиқип кетидиғанлиғини тилға алди һәмдә өзиниң

■ **11:16** Мис. 3:6; Мат. 22:32; Рос. 7:32. ■ **11:17-18** Яр. 22:10; Яр. 21:12; Рим. 9:7; Гал. 3:29. ■ **11:20** Яр. 27:28,39. □ **11:21** **«Етиқати болғачқа, Яқуп аләмдин өтүш алдида Йүсүпниң икки оғлиниң һәр бири үчүн хәйрлик дуа қилип, һасисиға тайинип туруп Худаға сәҗдә қилди»** — «Яр.» 47:31 (грек тилидики «Сәптуагинт» (LXX) дегән тәрҗимиси)ни көрүң. ■ **11:21** Яр. 47:31; 48:15.

устиханлири тоғрилиқму әмир қилди.□ ■
23 Етиқати болғачқа, Муса туғулғанда, униң
ата-аниси уни үч ай йошурди; чүнки улар
Мусаниң йеқимлиқ бир бала екәнлигини көрди,
падишаниң пәрманидинму қорқмиди. □ ■
24 Етиқати болғачқа, Муса чоң болуп улуқ зат
болғандин кейин, «Пирәвниң қизиниң оғли» дегән
атақта туриверишни рәт қилип, 25 гуна ичидики
ләззәтләрдин вақитлиқ бәһримән болушниң орниға,
Худаниң хәлқи билән биллә азап чекишни әвзәл
көрди. ■ 26 У Мәсиһкә каритилған һақарәткә
учрашни Мисирниң ғәзнисидики байлиқларға егә
болуштинму әвзәл билди. Чүнки көзлирини *әрштики*
инъамға тикиватятти. □ 27 Етиқати болғачқа,
у падишаниң ғәзивидинму қорқмай Мисирдин
чиқип кәтти. *Жапа-мушәққәткә* чидиди, чүнки Көзгә
Көрүнмигүчи униң көзигә көрүнүп турғандәк еди.
28 Етиқати болғачқа, у «тунжа оғлиниң женини

□ **11:22 «Етиқати болғачқа, Йүсүп сәкратқа чүшүп қалғанда, бәни Исраилниң Мисирдин чиқип кетидиғанлиғини тилға алди һәмдә өзиниң устиханлири тоғрилиқму әмир қилди»** — Йүсүпниң әмри болса «Силәр Мисирдин чиққиниңларда мениң устиханлиримни елип кетиңлар» дегәнлик еди. «Яр.» 50:24 вә «Мис.» 18:19ни көрүң. ■ **11:22** Яр. 50:24. □ **11:23 «Етиқати болғачқа, Муса туғулғанда, униң ата-аниси уни үч ай йошурди; чүнки улар Мусаниң йеқимлиқ бир бала екәнлигини көрди, падишаниң пәрманидинму қорқмиди»** — «йеқимлиқ бир бала» бу сөз чоқум Мусаниң бир алаһидилигини, униң Худаға яқидиғанлиғини көрсәтсә керәк («Рос.» 7:20ниму көрүң). ■ **11:23** Мис. 2:2; Рос. 7:20. ■ **11:25** Зәб. 83:11 □ **11:26 «У (Муса) Мәсиһкә каритилған һақарәткә учрашни Мисирниң ғәзнисидики байлиқларға егә болуштинму әвзәл билди...»** — «Мәсиһкә каритилған һақарәт» дегән сөз бәлким Мәсиһниң һәрдайим (һәтта дунияға келишидин илгири) Өз хәлқи билән бир екәнлигини көрситиду. Бу әҗайип ибарә тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

алғучи» *пәриштиниң Исраилларға* тәгмәслиги үчүн *тунҗи* «өтүп кетиш» һейтини өткүзүп, шуниңға мунасивәтлик қанни *буйрулғини бойичә* сепип-сүркиди.□ ■
29 Етиқати болғачқа, *Исраиллар* Қизил деңиздин
худди қуруқлуқта маңғандәк меңип өтти. Бирақ *уларни қоғлап кәлгән* Мисирлиқлар өтмәкчи болғанда суға ғәриқ болди.■
30 Етиқати болғачқа, хәлиқ йәттә күн Йерихо
шәһириниң сепилини айланғандин кейин сепил өрүлди.□ ■
31 Етиқати болғачқа, паһишә аял Раһаб Исраил
чарлиғучилирини достларчә күтүвалғачқа, итаәтсизләр *болған өз шәһиридикиләр* билән бирликтә һалак болмиди.■
32 Мән йәнә немишкә сөзләп олтирай? Гидеон,
Барақ, Шимшон, Йәфтаһ, Давут, Самуил вә қалған
башқа пәйғәмбәрләр тоғрисида ейтип кәлсәм вақит
йәтмәйду. ■ 33 Улар етиқати билән әлләрниң
үстидин ғалип кәлди, адаләт жүргүзди, *Худа* вәдә
қилғанларға еришти, ширларниң ағзилирини етип

□ **11:28 «Етиқати болғачқа, у «тунҗа оғлиниң җенини алғучи» пәриштиниң Исраилларға тәгмәслиги үчүн тунҗа «өтүп кетиш» һейтини өткүзүп, шуниңға мунасивәтлик қанни буйрулғини бойичә сепип-сүркиди»** — бу вақиәләрни чүшиниш үчүн «Мис.» 12-бапқа қаралсун. ■ **11:28** Мис. 12:21. ■ **11:29** Мис. 14:22. □ **11:30 «Етиқати болғачқа, хәлиқ йәттә күн Йерихо шәһириниң сепилини айланғандин кейин сепил өрүлди»** — Йерихо шәһири Исраиллар Мисирдики қуллуқтин қутулуп, Худа беришкә вәдә қилған Канаан зиминида җәң қилмайла егилигән тунҗа шәһәр. «Йәшуа» 6-бапни көрүң. ■ **11:30** Йә. 6:20. ■ **11:31** Йә. 2:1; 6:23; Як. 2:25. ■ **11:32** Һак. 4:6; 6:11; 11:1; 12:7; 13:24; 1Сам. 17:45; 1Сам. 12:2.

қойди, □ ■ 34 дәһшәтлик отниң ялқунини өчүрди,
қиличниң тиғидин қечип қутулди, ажизлиқтин
күчәйди, җәңләрдә батурлуқ көрсәтти, ят әлләрниң
қошунлирини тери-пирән қилди. □ ■ 35 *Етиқати
болғачқа*, аяллар өлгән уруқ-туққанлирини өлүмдин
тирилдүргүзүп қайтурувалди; бирақ башқилар
кәлгүсидә техиму яхши һалда өлүмдин тириләйли
дәп, қутулуш йолини рәт қилип қийинилишқа
бәрдашлиқ бәрди. ■ 36 Йәнә бәзиләр синилип
хар-мәсқириләргә учрап қамчиланди, бәзиләр
һәтта кишәнлинип зинданға ташланди; □ ■
37 улар чалма-кесәк қилип өлтүрүлди, һәрә билән
һәрилинип парчиланди, синақларни бешидин
өткүзди, қиличлинип өлтүрүлди; улар қой-өшкә
терилирини йепинча қилған һалда сәрсан болуп
жүрди, намратлиқта яшиди, қийин-қистаққа

□ **11:33 «Улар етиқати билән әлләрниң үстидин ғалип кәлди, адаләт жүргүзди...»** — «адаләт жүргүзди» бәлким Давуттәк адиллиқ билән жут сорашлирини, яки Аюптәк башқиларниң дәрдигә йетишни (мәсилән, «Аюп» 29:12-17, 31-бапни көрүң) көрситиду. **«улар етиқати билән ... Худа вәдә қилғанларға ериштi, ширларниң ағзилирини етип қойди...»** — бир қетим Даниял пәйғәмбәр шир угисиға ташланған, бирақ у Худаға болған етиқати вәҗидин ширлардин қутулуп қалған. «Дан.» 6-бапни көрүң. ■ **11:33** һак. 14:6; 1Сам. 17:34; Дан. 6:23. □ **11:34 «дәһшәтлик отниң ялқунини өчүрди,...»** — мәсилән, «Дан.» 3-бапни көрүң. ■ **11:34** 1Сам. 20:1; 1Пад. 19:3; 2Пад. 6:16; Аюп 42:10; Зәб. 65:12; Йәш. 38:21; Йо. 3:10 ■ **11:35** 1Пад. 17:23; 2Пад. 4:36; Рос. 22:25. □ **11:36 «Йәнә бәзиләр синилип хар-мәсқириләргә учрап қамчиланди, бәзиләр һәтта кишәнлинип зинданға ташланди»** — Тәвратта мошундақ мисаллар нурғун. 35-айәттә көрситилгән азаплар вә ушбу бабта бәзи башқа ишлар «Макаббийлар» дегән тарихий китап (1-, 2- вә 4-том)да хатирилиниду. Бу китап Тәвратниң бир қисми болмисиму, тарихшунаслар тәрипидин асасән ишәшлик дәп қарилиду. ■ **11:36** Йәр. 20:2.

учриди, хорланди□ ■38 (улар бу дунияға зайә кәткән
еди), чөлләрдә, тағларда, өңкүрләрдә вә гәмиләрдә
сәргәрдан болуп жүрди.
39 Буларниң һәммиси етиқати билән Худаниң
Өз гувайи билән тәриплəнгән болсиму, Худаниң
вәдә қилғиниға әйни бойичәеришкини йоқ. □
40 Әндиликтә Худа бизләр үчүн техиму әвзәл бир
нишан-мәхсәтни бекиткән болуп, улар бизсиз
камаләткә йәткүзүлмәйду.□

12

Худа Өз пәрзәнтлирини тәрбийиләйду

1-2 Әнди әтирапимизда гувачилар шунчә чоң
булуттәк бизни орувалғачқа, һәр хил еғир жүк һәм
бизгә асанла чирмишивалидиған гунани чөрүп
ташлап, алдимизға қоюлған жүгүрүш йолини
чидамлиқ билән бесип жүгүрәйли; буниңда
көзимизни етиқатимизниң Йол Башлиғучиси вә
Такамуллаштурғучиси болған Әйсаға тикәйли. У
Өзини күткән хошаллиқ үчүн кресттики азапқа

□ **11:37 «...һәрә билән һәрилинип парчиланди...»** — Йәһудий хәлқиниң бәзи тарихлири бойичә Манассәһ падиша Йәшая пәйғәмбәрни шундақ қилған. Тәврат өзидә мошу тарих хатириләнмигән. ■ **11:37** 1Пад. 21:13; 2Пад. 1:8; Мат. 3:4. □ **11:39 «Буларниң һәммиси етиқати билән Худаниң өз гувайи билән тәриплəнгән болсиму, Худаниң вәдә қилғиниға әйни бойичә еришкини йоқ»** — «еришкини йоқ» дегәнлик йәр йүзидә тирик вақтида еришмигән, демәкчи. Тирилгәндә пүтүнләй башқичә болиду, әлвәттә! □ **11:40 «Әндиликтә Худа бизләр үчүн техиму әвзәл бир нишан-мәхсәтни бекиткән болуп, улар бизсиз камаләткә йәткүзүлмәйду»** — демәк, улар бизни күтүши керәк, йеңи әһдидин бәһримән болған етиқатчи бизләр билән тәң камаләткә йәткүзүлиду.

бәрдашлиқ бәрди һәм униңда болған һақарәткә
писәнт қилмиди. Шуниң билән У Худаниң тәхтиниң
оң тәрипидә олтарғузулди.□ ■
3 Көңлүңләрниң һерип совуп кәтмәслиги үчүн,
гунакарларниң шунчә қаттиқ хорлашлириға
бәрдашлиқ Бәргүчини көңүл қоюп ойлаңлар.
4 Гунаға қарши күрәшләрдә техи қан аққузуш
дәрижисигә берип йәтмидиңлар.■ 5 Худаниң
силәргә Өз пәрзәнтлирим дәп җекиләйдиған *муқәддәс
язмилардики* муну сөзлирини унтудуңлар: —

«И оғлум, Пәрвәрдигарниң тәрбийисигә сәл қарима,
Әйипләнгиниңдә көңлүң совуп кәтмисун,■
6 Чүнки Пәрвәрдигар сөйгинигә тәрбийә бериду,
Мениң оғлум дәп қобул қилғанларниң һәммисини
дәрриләйду».□ ■

7 Азап чәккиниңларни Худаниң тәрбийиси дәп
билип, униңға бәрдашлиқ бериңлар. Чүнки
силәрниң тәрбийә елишиңларниң өзи Худаниң

□ **12:1-2 «Әнди әтирапимизда гувачилар шунчә чоң булуттәк бизни орувалғачқа,... »** — «гувачилар» икки тәрәптики сөз болуши мүмкин: (1) Жуқириқи 11-бапта тилға елинған кишиләр бизгә етиқат билән яшашниң немә екәнлигини көрситип «гувалиқ бәргәнлиги»ни һәм (2) «етиқатниң бәйгиси»дә жүгүргинимиздә буларниң әрштин бизгә гувачилардәк қарап туруватқанлиғини көрситиду. «Булут» қизиқ гәп — «Дан.» 7:13, «Мат.» 24:30, 26:46, «1Тес.» 4:17, «Вәһ.» 1:7ни көрүң. ■ **12:1-2** Рим. 6:4; 12:12; 1Кор. 9:24; Әф. 4:22; Кол. 3:8; Ибр. 10:36; 1Пет. 2:1, 2; Луқа 24:26; Фил. 2:8-11; Ибр. 1:3; 8:1; 1Пет. 1:11. ■ **12:4** 1Кор. 10:13. ■ **12:5** Аюп 5:17; Пәнд. 3:11-12; Вәһ. 3:19. □ **12:6 «И оғлум, Пәрвәрдигарниң тәрбийисигә сәл қарима, әйипләнгиниңдә көңлүң совуп кәтмисун, чүнки Пәрвәрдигар сөйгинигә тәрбийә бериду, Мениң оғлум дәп қобул қилғанларниң һәммисини дәрриләйду»** — «Пәнд.» 3:11-12 .
■ **12:6** Пәнд. 3:11,12

силәрни оғлум дәп муамилә қилғанлиғини көрситиду. Қайси пәрзәнт атиси тәрипидин тәрбийиләнмәйду? [8] Әнди *Худаниң* тәрбийилишидә һәр бир пәрзәнтиниң өз үлүши бар; лекин бу иш силәрдә кам болса һәқиқий оғуллиридин әмәс, бәлки һарамдин болған пәрзәнти болуп чиқисиләр.
9 Униң үстигә һәммимизниң өзимизгә тәрбийә бәргән әт жәһәттики атилиримиз бар, биз уларниму һөрмәтләп кәлдуқ. Шундақ екән, роһларниң атисиға техиму итаәт қилмамдуқ? Шундақта һаятимиз яшнимамду?
10 Әт жәһәттики атилиримиз бәрһәқ пәқәт өзи мувапиқ көргән йол бойичә азғинә вақит бизни тәрбийилигән. Лекин У болса бизгә пайдилиқ болсун дәп, пак-муқәддәслигидин муйәссәр болушимиз үчүн тәрбийиләйду.
11 Әнди қаттиқ тәрбийә берилгән вақтида адәмни хуш қилмайду, әксичә адәмни қайғуға чөмдүриду; бирақ буниң билән түзәлгәнләргә у кейин һәққанийлиқтин чиққан тинич-хатирҗәмликниң мевисини бериду.
12 Шуниң үчүн, «Телип саңгилиған қолуңларни, зәиплишип кәткән тизиңларни руслаңлар» □ ■
13 вә «ақсақ»ларниң пүкүлүп қалмай, бәлки шипа тепиши үчүн путлириңларни түз йолларда маңдуруңлар.□

Худаниң қорқунучида яшаңлар

□ **12:12 «... «Телип саңгилиған қолуңларни, зәиплишип кәткән тизиңларни руслаңлар»»** — яки «...«телип саңгилиған қолуңларни, зәиплишип кәткән тизиңларни күчәйтиңлар»» («Йәш.» 35:3дин нәқил кәлтүрүлгән). ■ **12:12** Йәш. 35:3. □ **12:13 «... «ақсақ»ларниң пүкүлүп қалмай, бәлки шипа тепиши үчүн путлириңларни түз йолларда маңдуруңлар»** — «ақсақ»лар бәлким етиқати аҗизларни көрситиду.

14 Барлиқ кишиләр билән енақ өтүшкә вә пак-
муқәддәс яшашқа интилиңлар; муқәддәс болмиған
киши һәргиз Рәбни көрәлмәйду. ■ 15 Ойғақ
туруңларки, һеч ким Худаниң меһри-шәпқитидин
мәһрум қалмисун; араңларда силәргә иш тапқузуп
силәрни көйдүридиған, шундақла көп адәмләрни
булғап напак болушқа сәвәп болидиған бирәр өч-
адавәт йилтизи үнмисун. ■ 16 Араңларда һеч
бир бузуқлуқ қилғучи яки өзиниң тунҗа оғуллуқ
һоқуқини бир вах тамаққа сетивәткән Әсавдәк
ихлассиз киши болмисун. □ ■ 17 Чүнки силәргә
мәлумки, Әсав кейин *атисиниң* хәйрлик дуасини
елишни ойлиған болсиму, шундақла униңға интилип
көз яшлирини еқитип ялвурған болсиму, у *бу
ишларни орниға кәлтүридиған* товва қилиш йолини
тапалмай, рәт қилинди.□ ■

Синай теғи — Исраиллар Тәврат қанунини қобул

■ **12:14** Рим. 12:18; 2Тим. 2:22. ■ **12:15** Қан. 29:17; Рос. 17:13; 2Кор. 6:1; Гал. 5:12. □ **12:16** **«...Өзиниң тунҗа оғуллуқ һоқуқини бир вах тамаққа сетивәткән Әсавдәк ихлассиз киши болмисун»** — «Яр.» 25:29-34. ■ **12:16** Яр. 25:33; Әф. 5:3; Кол. 3:5; 1Тес. 4:3. □ **12:17** **«...у (Әсав) бу ишларни орниға кәлтүридиған товва қилиш йолини тапалмай...»** — башқа бир хил тәрҗимиси «у (Әсав) өз гунайидин товва қилиш йолини тапалмай...». «Товва қилиш» грек тилида «уни» билән ипадилиниду. Бәзи тәрҗиманлар бу «уни» дегәнни «гунайидин товва қилиш»ни көрситиду, дәп қарайду. Лекин «Яр.» 27:1-40кә қариғанда, униң издигини әслидики тәлвилигидин товва қилиш әмәс, бәлки пәқәт пушайман билән атисиниң хәйрлик дуасила еди. Шуниң үчүн мошу йәрдә «товва қилиш»ниң мәнаси: — (1) атисиниң қарарини, яки (2) Худаниң ирадисини өзгәртишни билдүриду (оқурмәнләргә аянки, «товва қилиш»ниң әслидики мәнаси «көзқарашни өзгәртиш» «позитсийәни өзгәртиш» дегәнлик). ■ **12:17** Яр. 27:36.

қилған тағ — вә Зион теғи, йәни әрштики Йерусалим
18 Чүнки силәр қол билән тутқили болидиған,
ялқунлап от йенип туруватқан һәмдә сүрлүк булут,
қараңғулуқ вә қара қуюн қаплиған әшу таққа
кәлмидиңлар — □ ■
19 (у җайда канай садаси билән сөзлигән аваз
йәткүзүлгәндә, буларни аңлиғанлар: «Бизгә йәнә сөз
қилинмисун!» дәп *Худаға* ялвурушти; □ ■ 20 чүнки
улар қилинған әмирни көтирәлмиди. «Әгәр бу таққа
һәтта бирәр һайванниң айиғи тәгсиму, чалма-кесәк
қилип өлтүрүлсун» *дәп тапиланған еди*; □ ■ 21 у
көрүнүш шундақ қорқунучлуқ едики, Мусаму: «Бәк
қаттиқ қорқуп ғал-ғал титрәп кәттим» дегән еди).□ ■
22 — Силәр бәлки Зион теғиға, йәни мәңгү
һаят Худаниң шәһири — әрштики Йерусалимға,
түмәнлигән пәриштиләргә, ■ 23 исимлири
әрштә пүтүлгән тунҗа туғулғанларниң

□ **12:18 «ялқунлап от йенип туруватқан һәмдә сүрлүк булут, қараңғулуқ вә қара қуюн қаплиған әшу таққа кәлмидиңлар...»** — «әшу тағ» болса Йәһудий хәлқи Муса пәйғәмбәрниң вастиси билән Тәврат қанунини қобул қилған Синай теғини көрситиду («Мис.» 19-бапни көрүң). ■ **12:18** Мис. 19:10,16; 20:21; Қан. 5:22. □ **12:19 «у җайда канай садаси билән сөзлигән аваз йәткүзүлгәндә, буларни аңлиғанлар: «Бизгә йәнә сөз қилинмисун!» дәп Худаға ялвурушти»** — «Қан.» 15:23ни көрүң. ■ **12:19** Мис. 20:19; Қан. 5:25; 18:16. □ **12:20 «чүнки улар қилинған әмирни көтирәлмиди. Әгәр бу таққа һәтта бирәр һайванниң айиғи тәгсиму, чалма-кесәк қилип өлтүрүлсун» дәп тапиланған еди...»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «чүнки уларға тапиланған: «Әгәр бу таққа һәтта бирәр һайванниң аяқлири тәккән болсиму, чалма-кесәк қилип өлтүрүлсун» дегән әмирни көтирәлмиди». ■ **12:20** Мис. 19:13. □ **12:21 «у көрүнүш шундақ қорқунучлуқ едики, Мусаму: «Бәк қаттиқ қорқуп ғал-ғал титрәп кәттим» дегән еди»** — «Қан.» 9:19. ■ **12:21** Қан. 9:19 ■ **12:22** Гал. 4:26; Вәһ. 3:12; 21:10-27.

һейт-мәрикә хошаллиғида жәм қилинған
жамаитигә, һәммәйләнниң сорақчиси Худаға,
такамуллаштурулған һәққаний кишиләрниң
роһлириға □ ■ 24 вә йеңи әһдиниң васитичиси
Әйсаға, шундақла һәм Униң сепилгән қениға
кәлдиңлар. Бу қан Һабилниңкидин әвзәл сөз
қилиду.□ ■
25 Бу сөзни қилғучини рәт қилмаслиғиңлар үчүн
диққәт қилиңлар. Чүнки йәр йүзидә өзлиригә
вәһий йәткүзүп агаһландурғучини рәт қилғанлар
жазадин қечип қутулалмиған йәрдә, әрштә бизни
агаһландурғучидин йүз өрүсәк, һалимиз техиму
шундақ болмамду? □ ■ 26 Әнди шу чағда Худаниң
авази зиминни тәвритиватқан еди; лекин әнди У:
«Өзүм йәнә бир қетим зиминнила әмәс, асманниму

□ **12:23 «исимлири әрштә пүтүлгән тунжа туғулғанларниң... жамаитигә...»** — «тунжа туғулғанлар» дегән сөз бу йәрдә Әйса Мәсиһгә етиқат қилип, «қайтидин туғулған» Худаниң пәрзәнти дәп һесапланғанларни көрситиду. **«әрштики Йерусалимға, түмәнлигән пәриштиләргә, исимлири әрштә пүтүлгән тунжа туғулғанларниң һейт-мәрикә хошаллиғида жәм қилинған жамаитигә,...»** — (22-23-айәт) башқа бир хил тәржимиси: «һейт-мәрикә хошаллиғиға жәм болидиған түмәнлигән пәришитиләргә, исимлири әрштә йезилған тунжа туғулғанларниң жамаитигә...». Исраилларниң исимлириниң һәммиси йәр йүзидә «ройхәт»тә пүтүлүши буйрулған еди («Чөл.» 1:1-18). Лекин жамаәттикиләрниң исимлири йәр йүзидә әмәс, бәлки әрштә пүтүклүктур. ■ **12:23** Луқа 10:20.
□ **12:24 «вә йеңи әһдиниң васитичиси Әйсаға, шундақла һәм Униң сепилгән қениға кәлдиңлар. Бу қан Һабилниңкидин әвзәл сөз қилиду»** — Әйса Мәсиһниң сепилгән қени инсанниң гуналирини тиләп уларни пак қилиду. Һабилниң қени болса интиқам дәп һөкирәп жиғлайтти («Яр.» 4:10). ■ **12:24** Яр. 4:10; Ибр. 10:22; 11:4; 1Пет. 1:2. □ **12:25 «...йәр йүзидә өзлиригә вәһий йәткүзүп агаһландурғучи»** — мошу йәрдә Худаниң Муса пәйғәмбәр арқилиқ сөзлигинини көрситиду. ■ **12:25** Ибр. 2:3.

тәвритимән» дәп вәдә қилди. □ ■ 27 «Йәнә бир
қетим» дегән бу сөз тәвритилидиғанларниң,
йәни яритилған нәрсиләрниң тәвритилиши билән
йоқитилидиғанлиғини, тәврәткили болмайдиған
нәрсиләрниң мәңгү муқим болидиғанлиғидин
ибарәт мәнини билдүриду.
28 Шуниң үчүн, тәврәткили болмайдиған бир
падишалиққа муйәссәр болуп, меһри-шәпқәтни
чиң тутуп бу арқилиқ ихласмәнлик вә әйминиш-
қорқунуч билән Худани хурсән қилидиған
ибадәтләрни қилайли. □ ■ 29 Чүнки Худайимиз
һәммини йәвәткүчи бир оттур.□ ■

13

Худани хуш қилиш

1 Араңларда қериндашлиқ меһир-муһәббәт
тохтимисун.■ 2 Натонуш кишиләргә меһмандост
болушни унтумаңлар. Чүнки бәзиләр шу
йол билән билмәстин пәриштиләрни меһман
қилған.■ 3 Зинданға ташланғанларни улар билән

□ **12:26 «Әнди шу чағда Худаниң авази зиминни тәвритиваткән еди...»** — «шу чағда» — Худа Синай теғидин сөзлигинидә. **«лекин әнди У: «Өзүм йәнә бир қетим зиминнила әмәс, асманниму тәвритимән» дәп вәдә қилди»** — «һаг.» 2:6ни көрүң. ■ **12:26** һаг. 2:5. □ **12:28 «тәврәткили болмайдиған бир падишалиққа муйәссәр болуп, меһри-шәпқәтни чиң тутуп,...»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «тәврәткили болмайдиған бир падишалиққа муйәссәр болғинимиздин миннәтдар болуп,...». ■ **12:28** 1Пет. 2:5. □ **12:29 «Чүнки Худайимиз һәммини йәвәткүчи бир оттур»** — бу сөзләр «Қан.» 4:24, 9:3диму тепилиду. ■ **12:29** Қан. 4:24. ■ **13:1** Рим. 12:10; әф. 4:3; 1Пет. 1:22; 2:17; 4:8. ■ **13:2** Яр. 18:1; 19:1; Рим. 12:13; 1Пет. 4:9.

билләэ *зинданда* зәнҗирләнгәндәк яд етиңлар. Хорланғанларни өзүңларму тәндә туруватқан бәндә сүпитидә яд етип туруңлар.□ ■
4 Һәммә адәм никаһқа һөрмәт қилсун, әр-хотунларниң ятидиған йери дағсиз болсун; чүнки Худа бузуқчилиқ қилғучилар вә зина қилғучилардин һесап алиду.□ 5 Мәниш-турушуңлар пулпәрәсликтин халий болсун, бариға қанаәт қилиңлар. Чүнки Худа мундақ дегән:
«Сәндин әсла айрилмаймән,
Сени әсла ташлимаймән».□ ■

6 Шуңа, жүрәклик билән ейталаймизки,
«Пәрвәрдигар мениң Ярдәмчимдур, һеч қорқмаймән,
Кишиләр мени немә қилалисун?»□ ■

□ **13:3 «Зинданға ташланғанларни улар билән билләэ зинданда зәнҗирләнгәндәк яд етиңлар»** — «зинданға ташланғанлар» вә «хорланғанлар» етиқати үчүн зиянкәшликкә учриғанларни көрситиду. **«хорланғанларни өзүңларму тәндә туруватқан бәндә сүпитидә яд етип туруңлар»** — бу җекиләшниң мәнаси бәлким: (1) өзлириңлар аҗизлиққа вә җисманий азапларға дуч кәлгәнлигиңлар түпәйлидин мошуларни яд етип туруңлар; (2) яки Әйса Мәсиһниң тени болған җамаәт әзаси сүпитидә, һесдашлиқ вә дәрддашлиқ көрситиңлар» дегәнни билдүриду. ■ **13:3** Мат. 25:36. □ **13:4 «әр-хотунларниң ятидиған йери дағсиз болсун»** — башқа бир хил тәрҗимиси болуши мүмкин: «никаһ һәрдайим һөрмәтлик иш, әр-хотунлуқ орун дағсиздур» — бу тәрҗимә тоғра болса, асасий мәнаси әр-хотунлуқ, шундақла әр-хотунлуқ арисидики муһәббәтлик җинсий мунасивәт Худа алдида яхши иштур. □ **13:5 «Сәндин әсла айрилмаймән, сени әсла ташлимаймән»** — Тәврат, «Қан.» 31:6-8. ■ **13:5** Яр. 28:15; Мис. 23:8; Қан. 16:19; 31:6, 8; Йә. 1:5; 1Тар. 28:20; Пәнд. 15:16; Фил. 4:11; 1Тим. 6:6, 8. □ **13:6 «Пәрвәрдигар мениң Ярдәмчимдур, һеч қорқмаймән, кишиләр мени немә қилалисун?»** — «Зәб.» 26:1, 117:-7. ■ **13:6** Зәб. 53:6; 55:5; 117:6-7

7 Силәргә Худаниң сөз-каламини йәткүзгән,
силәрниң йетәкчилириңларни есиңларда тутуңлар.
Уларниң меңиш-турушиниң мевә-нәтиҗисигә көңүл
қоюп қарап, уларниң етиқатини үлгә қилиңлар: —■
8 Әйса Мәсиһ түнүгүн, бүгүн вә әбәдил-әбәткичә
өзгәрмәйду!□ 9 Шуниң үчүн, һәр хил ғәйрий
тәлимләр билән езиқтурулуп кәтмәңлар; чүнки
инсанниң қәлби *қурбанлиққа хас* йемәкликләр
билән әмәс, бәлки Худаниң меһри-шәпқити
билән қувәтләндүрүлгини әвзәл. Чүнки бундақ
йемәкликләргә берилип келиватқанлар улардин һеч
қандақ пайда көргән әмәс.■
10 Бизләрниң шундақ бир қурбангаһимиз барки,
ибадәт чедирида хизмәттә болғанларниң униңдин
йейиш һоқуқи йоқтур. □ 11 Чүнки гуна тиләш
сүпитидә союлған, қени баш каһин тәрипидин
әң муқәддәс җайға елип кирилгән қурбанлиқ
һайванларниң тени болса қараргаһниң сиртиға
елип чиқилип көйдүрүләтти. □ ■ 12 Шуңа Әйсаму

■ **13:7** Ибр. 13:17. □ **13:8 «Әйса Мәсиһ түнүгүн, бүгүн вә әбәдил-әбәткичә өзгәрмәйду!»** — муәллип, бу һәқиқәтни дәл шу йетәкчи қериндашларниң етиқатиниң җәвһиридур, демәкчи болуши мүмкин. ■ **13:9** Йәр. 29:8; Мат. 24:4; Юһ. 6:27; Рим. 14:17; 16:17; Әф. 4:14; 5:6; Кол. 2:16; 2Тес. 2:2; 2Тим. 4:3; 1Юһа. 4:1. □ **13:10 «Бизләрниң шундақ бир қурбангаһимиз барки, ибадәт чедирида хизмәттә болғанларниң униңдин йейиш һоқуқи йоқтур»** — бу «қурбангаһ» Әйса Мәсиһ инсанларниң гунайи үчүн миқлинип өлтүрүлгән крестни көрситиду. Мошу «қурбангаһдин йейиш» болса униң қурбанлиғидин чиққан, мәңгүлүк һаяттики һәртүрлүк роһий мевиләрдин бәһримән болуштин ибарәт болиду. □ **13:11 «Чүнки гуна тиләш сүпитидә союлған, қени баш каһин тәрипидин әң муқәддәс җайға елип кирилгән қурбанлиқ һайванларниң тени болса қараргаһниң сиртиға елип чиқилип көйдүрүләтти»** — «Лав.» 16:27ни көрүң. ■ **13:11** Мис. 29:14; Лав. 4:21; 6:30; 16:27; Чөл. 19:3.

Өз қени билән хәлиқни паклап Худаға аташ үчүн,
шәһәр дәрвазисиниң сиртида азап чекип өлди.
□ ■ 13 Шундақ екән, бизму карарғаһниң сиртиға
чиқип, Униң йениға берип, Униңға қаритилған
һақарәткә ортақ бәрдашлиқ берәйли. □ 14 Чүнки
йәр йүзидә мәңгү мәвҗут туридиған шәһиримиз
йоқ, бәлки кәлгүсидики шәһәргә интилмәктимиз.
■ 15 Шуңа, Мәсиһ арқилиқ Худаға қурбанлиқ
сүпитидә мәдһийилиримизни тохтавсиз атайли,
йәни өз ләвлиримизниң мевиси сүпитидә Униң

□ **13:12 «Шуңа Әйсаму Өз қени билән хәлиқни паклап Худаға аташ үчүн, шәһәр дәрвазисиниң сиртида азап чекип өлди»** — демисәкму, Әйса Мәсиһ өлидиған җай (Голгота) Йерусалимниң сепилиниң сиртида еди. Мәсиһниң бу «сиртқа чиқирилип өлтүрүлүши» кейинки әгәшкәнләргә символ болған болуп, Худаниң хәлқи Мәсиһниң һәмраһлиғидин бәһримән болуши үчүн «шәһәрниң сиртида», йәни өз җути тәрипидин чәткә қеқилишиға тәйяр туруши керәклигини көрситиду. Мәсиһкә әгәшкән Йәһудий хәлиқ үчүн техиму шундақ еди. 13-айәттики изаһатларни көрүң. ■ **13:12** Юһ. 19:17,18. □ **13:13 «Шундақ екән, бизму карарғаһниң сиртиға чиқип, Униң йениға берип...»** — «карарғаһниң сиртиға чиқиш» Мәсиһкә әгәшкән Йәһудий хәлқигә нисбәтән ибадәтханидики қурбанлиқлардин, шундақла уларға бағлиқ әқидилиридин ваз кечиш бәкму һақарәтлик иш еди. Худди Әйса Мәсиһ Йерусалим шәһәр дәрвазисиниң сиртида миқланғанда һақарәткә қаримиғанға охшаш, хәтни оқуватқан Йәһудий китапханларму кона әқидилиридин ваз кечишкә вә униң түпәйлидин учрайдиған һақарәткә қаримай, Әйса Мәсиһкә йүзлиниши керәк еди. **«... Униң йениға берип, Униңға қаритилған һақарәткә ортақ бәрдашлиқ берәйли»** — Әйса Мәсиһгә қаритилған қаршилиқ һәм һақарәтләр бүгүнгә қәдәр Униңға вә Униңға тәвә болғанларға қаритилип кәлмәктә. Қараңғулуқ бәрибир нурға қарши туриду, шуңа Худаниң хәлқи һаман бир тәрәптин болмиса башқа бир тәрәптин зиянкәшликкә учрайду. ■ **13:14** Фил. 3:20.

намини етирап қилайли. □ ■ 16 Әнди хәйр-сахавәт
қилишни вә бариңлардин ортақ тәқсимләшни
унтумаңлар. Чүнки Худа бундақ қурбанлиқлардин
хурсән болиду.■
17 Йетәкчилириңларға итаәт қилип, уларға
бойсунуңлар. Чүнки улар өз хизмитидин Худаға
һесап беридиғанлар болуп, һемишә җениңлардин
хәвәр елишқа ойғақ туриду. Уларниң бу иши қайғу-
әләм билән әмәс (чүнки ундақ болса силәргә һеч
пайда йәткүзүлмәйду) бәлки хошал-хурамлиқ билән
елип берилсун.□ ■
18 Биз үчүн дуа қилип туруңлар; чүнки
виҗданимизниң пак екәнлигигә, һәр бир ишларда
тоғра йолда меңишни халайдиғанлиғимизға қайил
қилиндуқ. 19 Йениңларға патрақ қайтип беришим
үчүн, дуа қилишиңларни алаһидә өтүнимән.□

Дуа

20 Әнди мәңгүлүк әһдиниң қени билән қой
падисиниң катта падичиси болған Рәббимиз Әйсани
өлүмдин тирилдүргүчи, хатирҗәмликниң Егиси

□ **13:15 «...өз ләвлиримизниң мевиси сүпитидә Униң намини етирап қилайли»** — «униң нами» мошу йәрдә Мәсиһниң намини көрситиду. ■ **13:15** Һош. 14:3. ■ **13:16** Фил. 4:18. □ **13:17 «уларниң бу иши қайғу-әләм билән әмәс ... бәлки хошал-хурамлиқ билән елип берилсун»** — «уларниң бу иши»: (1) йетәкчиләрниң хәвәр елиш хизмити, яки: (2) Худаға һесап тапшуруш, яки: (3) бу иккисини көрситиду. Бизниңчә у һесап тапшурушини көрситиду. ■ **13:17** Әз. 3:18; 33:8; Фил. 2:29; 1Тес. 5:12; 1Тим. 5:17. □ **13:19 «Йениңларға патрақ қайтип беришим үчүн, дуа қилишиңларни алаһидә өтүнимән»** — «мениң қайтип беришим үчүн» дегәнлик бәлким муәллипниң түрмидин азат қилинишини көрситиду.

болған Худа □ ■
21 Әйса Мәсиһ арқилиқ силәргә Өзини хурсән қилидиған ишларни қилдуруп, силәрни һәр бир яхши әмәлдә такамуллашуруруп ирадисиниң иҗрачилири қилғай! Мәсиһкә әбәдил-әбәткичә шан-шәрәп болғай! Амин! □ ■

Ахирқи сөз

22 Силәрдин өтүнимәнки, и қериндашлирим, бу несиһәт сөзүмгә еғир көрмәй қулақ салғайсиләр; силәргә мошунчиликла сөзләрни яздим, халас.
23 Қериндишимиз Тимотийниң зиндандин қоюп берилгәнлигидин хәвәрдар болғайсиләр. Йеқинда йенимға келип қалса, мән силәрни йоқлап барғинимда у мән билән биллә бариду.
24 Барлиқ йетәкчилириңлар вә барлиқ муқәддәс бәндиләргә салам ейтқайсиләр. Италийәдин кәлгәнләр силәргә салам йоллиди.
25 Меһри-шәпқәт һәммиңларға яр болғай! Амин!

□ **13:20 «мәңгүлүк әһдиниң қени билән қой падисиниң катта падичиси болған Рәббимиз Әйсани өлүмдин тирилдүргүчи»** — «мәңгүлүл әһдә» тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә азрақ тохтилимиз. «Хатирҗәмликниң Егиси болған Худа» грек тилида: «хатирҗәмликниң Худаси» — демәк, хатирҗәмлик бәргүчи һәм Өзи һәрдайим хатирҗәмликтә турғучи Худадур. ■ **13:20** Йәш. 40:11; Әз. 34:23; Юһ. 10:11; 1Пет. 5:4. □ **13:21 «(Худа) ... Әйса Мәсиһ арқилиқ силәргә Өзини хурсән қилидиған ишларни қилдуруп, силәрни һәр бир яхши әмәлдә такамуллашуруруп ирадисиниң иҗрачилири қилғай!»** — «такамуллаштуруш»ниң башқа тәрҗимиси: «әтраплиқ тәминләш». ■ **13:21** 2Кор. 3:5; Фил. 2:13.

Муқеддес Калам (кирил йезиқ)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in Cyrillic script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5